

Fondată: 1998
Anul XVI

ELANUL

Nr. 147

MAI
2014

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Ziua Europei, sărbătoare bifocală, a 5-a și a 9-a din a 5-a a lunii

Mircea COLOȘENCO

Ziua de 5 mai, instituită ca zi de sărbătoare oficială de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei, la 5 mai 1964, aniversând un deceniu și jumătate de la înființarea sa, la propunerea premierului britanic Winston Churchill, în 5 mai 1949, când un grup de zece state în acea zi (Belgia, Danemarca, Franța, Irlanda, Marea Britanie, Norvegia, Olanda, Suedia), urmate de alte două (Grecia, Turcia), în august același an, s-au constituit într-o organizație internațională și regională interguvernamentală, cu sediul la Strasbourg. În prezent, compusă din 47 state din centrul și estul Europei (România a aderat în 1993) și alte șase cu statut de observator (Canada, Israel, Japonia, Mexic, SUA, Vatican), are ca obiectiv, în afară de apărare, găsirea de soluții adecvate pentru rezolvarea problemelor cu care se confruntă societatea europeană în privința discriminării minorităților (xenofobia, protecția mediului, clonarea umană, SIDA, drogurile, terorismul, crima organizată, intoleranța), promovarea democrației și a drepturilor omului.

- continuare în pagina 10 -

Securitatea și intelectualii în România anilor '80 (3)

Liviu ȚĂRANU

Pas în doi: Securitatea și intelectualii Structuri, atribuții și mod de acțiune

Securitatea fiind, evident, unul din principalele instrumente de realizare a obiectivelor politice ale partidului, a primit misiuni importante în supravegherea și controlul intelectualității românești.

Rolul și importanța direcțiilor și unităților Securității, pe această zonă de acțiune, sunt diferite. Fără îndoială că cele mai însemnate, după atribuții și activitatea desfășurată, rămân Direcția I, Direcția a III-a (în plan intern) și CIE (în domeniul extern).

O analiză exhaustivă a evoluției și activității acestor structuri ale Securității întâmpină, în prezent, diferite obstacole, deși arhivele CNSAS și memorialistica unor șefi din Securitate oferă un volum de informații suficient pentru o astfel de întreprindere. Cu excepția CIE, pentru celelalte direcții ale Securității documentele din arhive sunt accesibile și în cantități apreciabile.

- continuare în pagina 15 -

De peste Nistru, cu durere

Dan RAVARU

Situația românilor de peste Prut, de peste Nistru și de mai departe se bucură, la noi, de o indiferență aurită. Spun „aurită” fiindcă oficial ar exista interes, sunt și organe de stat abilitate în acest sens, de asemenea fonduri (despre care se știe foarte puțin). Perioada 1948-1965, când problema Basarabiei era acoperită de cel mai opac vâl al tăcerii, orice discuție asupra acestui subiect însemnând ani grei de închisoare, și-a pus amprenta asupra unei întregi generații. În școală se învăța istoria după manualul redactat de Mihai Roller, membru al grupului de comuniști „Români”, veniți de la Moscova după 23 august 1944, în frunte cu Ana Pauker, Teohari Georgescu (Burah Tescovici), Vasile Luca (Laszlo Luka) și alții ca ei. Tot ce se spunea despre Basarabia era că acest teritoriu sovietic a fost crud jefuit de cotropitorii români. Iar dacă îndrăzneai să afirmi altceva, aveau grijă de tine organele represive conduse de Walter Roman (Neulander) și Nicolski (Greenberg), sau intrai direct pe mâna unor „operativi” ca generalul Dulghero (Dullberger). Chiar în perioada comunismului național, 1965-1989, subiectul a fost arareori discutat, și mai mult colateral, „sotto voce”, toate încercările de independență erau cenzurate de cruntul „Big Brother” de la Moscova. Abia cu două luni înainte de a fi asasinat, Nicolae Ceaușescu a îndrăznit să atace problema Basarabiei și și-a bătut, astfel, un nou cui la viitorul sicriu.

Dacă în privința teritoriului românesc dintre Prut și Nistru am avut o oarecare informație și anumite atitudini, fie ele și în genunchi, pentru continuarea firească a acestuia, între Nistru și Bug, Transnistria, întunericul era total. Ce să mai vorbim de enclavele românești, create prin politica țaristă și apoi bolșevică de deznaționalizare, în Caucaz, Kazahstan, Iakuția și Valea Amurului, unde se evita cu grijă și reprezentarea geografică a statului dac al lui Burebista, ale cărui limite răsăritene depășeau Bugul, cuprinzând, între altele, și cetatea Olbia.

- continuare în pagina 13 -

Campania arheologică 2013 - Crețeștii de Sus, punct „La Intersecție”, județul Vaslui

Vicu MERLAN

În cadrul campaniei din anul 2013 organizată la vest de satul Crețeștii de Sus, a fost trasată o nouă secțiune Ș15, pe un ax NV – SE, paralelă cu Ș9/2010.

La -0,80 m la m8, spre latura de vest și în berna dintre Ș8 și Ș13, a apărut un nou mormânt halstattian M26. Scheletul este orientat pe direcția E-V, fiind friabil și foarte corodat de agenții de mediu. În schimb dentiția este păstrată foarte bine, care fiind uzată, demonstrează că scheletul aparține unui matur de peste 35 de ani. Datorită condițiilor climatice oasele brațelor și cele de la genunchi în jos, nu s-au păstrat. Mormântul nu prezintă inventar.

În formă triunghiulară cu o albiere ușoară de circa 1 cm. La m12, pe latura de vest, a fost identificată o vatră de foc, cu postament din pietre, unele înroșite, iar altele au fost refolosite dintr-o râșniță inițială, prezentând urme de fasonare și albiere caracteristice. Vatra prezintă urme de fețuiei succesive și un strat gros de cenușă. În perimetru s-au găsit câteva fragmente ceramice vitrificate.

De la m17 se conturează o altă densitate de chirpici, punându-se astfel în evidență o altă locuință L12 cucuteniană ce se extinde până dincolo de m20 spre nord și est. Prezintă chirpici masivi cărămiziu de la pereții de elevație, iar printre aceștia au apărut și fragmente ceramice de la un vas de tip amforă, fragmente cu gât prelung de peste 20 cm, cu buza dreaptă răsfântă abrupt.

Secțiunea S15 - 2013

Secțiunea S15 – gropi de uz menajer cucuteniene

La m4, de la -0,75 m au apărut chirpici răzleți de la o locuință L3, identificată parțial încă din 2009 în Ș8, ce se extinde spre NV până la m7. În colțul sud-estic al acesteia a apărut un complex ceramic de la un vas de provizii de dimensiuni mari. Chirpicul poartă urme de crengi și nuiele, iar ceramica descoperită în acest sector este de calitate bună (boluri, ulcele ș.a.). Tot în incinta locuinței s-a descoperit și un fragment de statueta feminină din lut ars, păstrată de la gât la bazin, cu L = 3 cm, I = 2 cm.

Pe latura de est, puțin în afara locuinței, la m6, s-au găsit două râșnițe de dimensiuni mici, de mână, confecționate din gresie silicioasă dură, cu o albiere mediană pronunțată (-2,5-3 cm), fiind de forme aproximativ dreptunghiulare (L = 22 cm, I = 12 cm, gr. = 7,8 cm). Alături s-a găsit o nicovală aproximativ pătrată din gresie dură, cu grosimea de 5 cm, L = 18 cm, I = 17 cm, ce păstrează urme de arsură, fiind folosită probabil și ca suport la o vatră de foc.

De la m9 la m16 s-a identificat locuința cucuteniană L6, descoperită încă din 2007 în Ș6, care se extindea în Ș7 și Ș8, spre est. În colțul NE al locuinței au fost descoperite câteva nicovale din gresie silicioasă, unele cu urme de ardere și un fragment de râșniță păstrat

Sub locuința L12 s-a conturat o groapă de fundare G22, ce avea pe fund un strat subțire de cenușă și cărbuni de câțiva mm, fiind reperat la 10-20 cm de nivelul inferior al stratului de chirpici și podeaua locuinței eneolitice. În colțul nordic, sub masa de chirpici, au apărut câteva pietre rectangulare și pătrate, folosite probabil ca nicovale, unele înroșite, dar și fragmente ceramice pictate cu motive în spirală, fragmente de boluri, amfore dar și oase, care au fost aruncate într-o altă groapă cucuteniană, dar menajeră, ce se prelungeste spre nord și est din secțiune, după locuința L12.

În colțul sud-estic al locuinței L12, la m9, -0,80 m, a fost descoperită o plăcuță fragmentată, aproximativ rotundă, confecționată dintr-un conglomerat grezos cu intruziuni marnice. Nu este exclus să fi fost folosită ca postament pentru statuete sau pentru alte întrebuințări rituale, avându-se în vedere fasonarea dibace a acesteia. Se păstrează în proporție de ¾, fiind ruptă din vechime.

Sub locuința L6, mai exact sub vatra de foc dezafectată și până la -1,35 m adâncime, a fost identificată o groapă menajeră G23 cucuteniană, cu un strat gros de cenușă ce se întinde pe circa

1 m², cu o grosime de circa 10 cm, o râșniță albiată de formă cvasidreptunghiulară cu L = 40 cm, l = 30 cm, gr. = 10 cm.

În partea de sud-est a locuinței L6, a fost intersectată o altă groapă menajeră G24 ce se adâncește de la -0,60 m la -1,70m, între m10-m11, cu material ceramic din Epoca Bronzului, respectiv cultura Costișa. Ceramica este incizată, având ca motiv geometric triunghiul cu vârful în jos, iar în compoziția ceramicii fragmente de scoici pisate. În groapa menajeră Costișa s-au găsit râșnițe albiolate, râșnițe cu albiere de tip "uluc", dreptunghiulare, cu L = 45 cm, l = 30 cm, gr. = 8 cm, oase de animale sălbatice și domestic, valve de scoici de apă dulce, fragmente de chirpici.

Ceramică din epoca bronzului

Groapă menajeră G24 – epoca bronzului, cultura Costișa

Între L6 și L3, pe partea central-estică a secțiunii §15 între m8-m9, a fost identificată o nouă groapă G25 menajeră, dar de factură cucuteniană, ce se adâncește de la -0,80 m la -1,75 m având un diametru de circa 2 m². Inventar: oase de animale de talie mare (Boss primigenius), chirpici de culoare cărămizie, chirpici fețuiți de la o gardină de vatră de foc, ceramică pictată cu motive în spirală.

Sub locuința L3, între m2 și m7 a fost identificată o groapă de fundare G26, cu un strat subțire de cenușă și cărbuni cu grosimea de circa 3 cm.

Plastica:

Fragment de statueta feminină din lut ars, de culoare cenușie-galbenă, păstrată din zona umerilor până la bazin, fără mâini schițate. Prezintă urme negre, de ardere secundară, de la un incendiu; L = 3 cm, l = 1,2 cm.

Statueta fragmentată de culoare cărămizie, păstrată de la gât până la bazin, brațele sunt schițate printr-o lățire ușoară a trunchiului superior, ce este strâpunsă de câte o gaură lateral. În zona ombilicului apare o urechiușă verticală de 0,5 cm perforată. La interior este de culoare cenușie, ceea ce arată că a fost confecționată dintr-o argilă lutoasă din albia minoră a pârâului Lohan, din apropiere; L = 4 cm, l = 3 cm.

Fragment de statueta feminină din lut ars, păstrată din zona gâtului până la bazin. Lățimea maximă o are în zona umerilor, unde mâinile sunt schițate printr-o ușoară ridicare a umerilor de circa 2-3 mm. Zona bazinului este rotunjită în spate și plată în față; L = 2,7 cm, l = 2,5 cm.

Fragment de statueta feminină păstrată din zona inferioară a bazinului până la genunchi. Pe partea dorsală se conturează o linie de demarcație ce desparte polar picioarele; L = 2,5 cm, l = 2 cm.

Unelte și arme din silex, os și piatră:

Lamă din silex de Prut cu rețușe pe o latură și urme de uzură pe cealaltă, având unele pigmentații albicioase.

Oase cu urme de tăiere, corn de vită cu urme de întrebuințare descoperite la m4-m6.

Râșniță cu urme de albiere pronunțată, până la tocire și distrugere, descoperită la m5.

Gratoar pe lamă din silex de Prut, calcinat în urma unui incendiu, cu partea activă rețușată oblic, dar și lateralele rețușate vizibil. Talonul și bulbul au fost distruse din vechime; L = 4 cm, l = 2,2 cm.

Așchie cu urme de uzură, din silex de Prut, de culoare albicioasă, semitransparent. Păstrează bulbul și talonul de percuție, fiind vizibile și urmele de la unda de șoc.

Așchie din silex de Prut, calcinată, fiind de culoare albă de la incendiul suferit, fapt care a dus la pierderea apei din constituție. Prezintă un mic accident petrogenetic lateral și mici rețușe laterale; L = 2,5 cm, l = 2,2 cm.

Fragment de lamă de culoare albicioasă, cu carenă, dar laturile sunt rețușate. În secțiune este triunghiulară; L = 2 cm, l = 1,5 cm.

Gratoar pe lamă din silex de Prut, cu partea activă convexă și cu rețușe doar pe latura stângă. Păstrează un rest de talon, iar bulbul de percuție lipsește; L = 4,7 cm, l = 2,5 cm.

În cadrul campaniei din anul 2013 a fost finalizată săparea secțiunii §14 începută în anul 2012, fiind descoperite doar câteva fragmente ceramice cucuteniene. Decopertarea noii secțiuni §15 a pus în evidență un mormânt halstattian M26, trei locuințe cucuteniene L3, L6, locuințe descoperite în anii anteriori, dar parțial, precum și o locuință nouă L12 surprinsă între m16-m20, care continuă și în afara secțiunii spre vest și nord. De asemenea, două locuințe aveau gropi de fundare, depistate mai ales prin stratul subțire continuu de cenușă și cărbuni, iar celelalte trei sunt gropi menajere. Din cele 5 gropi una este de factură Costișa, din Epoca Bronzului.

Groapă cucuteniană menajeră

Unelte din silex și piatră

Conflictul dintre puterea domnească și marea boierime de la 1523 (2)

Cosmin NIȚĂ

2. Între mijlocul lunii martie și data morții lui Arbure (aprilie 1523), în această fază s-a încercat înlocuirea lui Ștefăniță voievod cu fratele său Petru, aceasta fiind una din cauzele execuției lui Arbure.

3. Între aprilie - septembrie 1523, evenimentele petrecute în acest interval pot fi cunoscute doar din documentele externe. În această fază a avut loc un incident, care arată în ce stare tensionată au ajuns raporturile moldo-polone. Este vorba de reținerea unei importante solii polone din care făceau parte episcopul de Camenița, Laurențiu Miedzieski și castelanul de Lvov, Jerji Krupski. Un document emis de cancelaria polonă arată că solia avea ca scop încercarea de a-l convinge pe domnul Țării Moldovei să-i ierte pe boierii și supușii Moldovei care s-au răscolit contra voievodului și au fugit în Polonia⁵⁰. Ajungând în Moldova, această solie a fost „tratată necuviincios”, după cum reiese dintr-o serie de documente⁵¹, prin reținerea episcopului de Camenița. Castelanul Lvovului a fost trimis acasă să mărturisească motivele gestului. Acest mesaj suna astfel: „că va fi totdeauna inamic al regelui, dacă nu-i va da în mână pe boierul Șerpe”⁵².

Ștefăniță voievod a fost foarte supărat de fuga postelnicului Șarpe, încât a mers până la încălcarea dreptului solilor. La Suceava s-a aflat că acest boier influent a demarat o campanie diplomatică activă pentru înlăturarea lui Ștefăniță. Există în acest sens și o scrisoare a episcopului de Przemisl, Andrei Cricius, redactată la 4 august 1523, către vice-cancelarul Tomizki în care mărturisește că moldovenii au trimis în secret niște soli la Sigismund pentru a-i închina țara („...venerunt nuncii a tota terra Moldaviae secreto offerentes illam Mti regie...”), cazul în care regele ar fi refuzat boierii erau dispuși să apeleze chiar la ajutorul ungarilor sau al turcilor („... se vel Ungaris, vel Turco tradere vellant”), pentru a se elibera de tiran („...tyranuo liberati...”) ⁵³. Conducătorul soliei a fost Cozma Șarpe, și cerea în mod expres regilor Poloniei și Ungariei convocarea unui congres al boierilor pribegi ca să aleagă un alt domn în Țara Moldovei. În cazul unui răspuns negativ, boierii moldoveni erau dispuși să apeleze chiar la sultan. Se știa că în aceste două state vecine se aflau mai mulți pretendenți la domnie, printre care Petru Pribegul și altul Alexandru, implicat după părerea lui Ștefan Sorin Gorovei în evenimentele de la 1523 și care va apărea la 1539, fiind cunoscut sub numele de Alexandru Cornea⁵⁴. La Constantinopol se afla un pretendent, viitorul domn Ștefan Lăcustă⁵⁵.

Nu se poate stabili dacă această întrunire a avut loc, dar dacă se ia în considerare că solia a avut loc între sfârșitul lunii iulie și începutul lunii august, iar „ridicarea” boierimii, care au adus cu sine „un lotru”, a avut loc la 7 septembrie, posibilitatea înfăptuirii unui asemenea „congres” nu era imposibilă. De asemenea, între boierii pribegi și cei rămași în țară au existat legături atestate documentar. Astfel, regele Sigismund l-a trimis la începutul lunii septembrie pe boierul Dumșa cu o scrisoare către vornicul Țării de Jos, Petru Cărăbăț.

Această a treia etapă se caracterizează printr-un exod masiv al boierimii și familiilor lor în țările vecine. Solii „pribegilor” au efectuat o importantă activitate diplomatică, pentru a-și atrage de partea lor oficialitățile statelor din jur, dar acest ajutor nu s-a materializat.

Cea de a patra etapă, a confruntării finale, a avut loc la începutul lunii septembrie. Cele mai multe informații le putem culege din documentele interne. Iată mărturisirea lui Macarie: „Iarăși în același an, în luna septembrie, s-au ridicat împotriva lui Ștefan voievod iparhii și eghemonii și ipații și satrapii în întreg Sfatul ca să-l scoată din domnie. Iar Ștefan voievod, neavând ajutor de nicăieri, s-a îndreptat cu amărăciunea lui către Dumnezeu care a suflat asupra lor duhul mâniei și, cu judecățile care singur le știe, i-a risipit în hotarele și în domniile dimprejur, dintre care puțini au mai recăpătat mai târziu locurile lor, cu toți, după voia lui Dumnezeu,

și-au sfârșit viața în țări străine”⁵⁶. S-a adevărat fraza „...dintre care puțini au mai recăpătat mai târziu locurile lor...” pentru că sunt cunoscute doar două cazuri, când sub Petru Rareș au fost grațiați Troțușan logofătul și Săcuian ceașnicul. Date importante sunt oferite și de cronică moldo-polonă: „Anul 7030 (1522) septembrie 7 au trădat pe acel Ștefan voievod boierii lui și au vrut să-lucidă. Și Domnul Dumnezeu i-a ajutat și i-a bătut și a prins pe câțiva: Costea pârcaľab de Neamț, Maxim vistiernic și Ivanco logofăt și a pus să fie tăiați în târgul Roman. Iar alții au fugit în Ungaria”⁵⁷. Anul 1522 este o greșelă, dar data de 7 septembrie poate fi reținută deoarece este întălnită și la Ureche, o altă informație găsită la Ureche este cea privitoare la tăierea celor trei boieri în târgul Roman: Costea, Maxim și Ivanco, precum și faptul că a avut loc o bătălie în care boierii au fost învinși și mai adaugă că cei scăpați în viață au fugit în Ungaria.

Iată ce relatează Grigore Ureche despre acest eveniment: „Văzându boierii și lăcitorii Țării Moldovei, moartea lui Arbure hatmanul, mai apoi și a feciorilor lui, știind bine ce au avut Ștefan vodă cu dânșii și mai apoi cu ce plată le-au plătit, cu toții sau întristat de vrășmășia lui Ștefan vodă, socotind că și ei vor lua acea plată, care au luat și Arbure, cu toții sau rădicat asupra lui, septembrie șapte zile. Ci nimica nu au folosit, că celui fricos și înspăimântat, știindu-și moartea de-apururea înaintea ochilor, nici un loc de odihnă nu-i, nici inima de războiu. Și văzându că lui Ștefan vodă i-au venit țara în ajutoriu, s-au risipitu pintre-alte țări lăsându-și ocinile și moșiile. Iară pre Costea pârcaľabul și pre Ivanco logofătul și pre Sima vistiernicul și pre alți pre mulți, i-au prinsu vii și le-au tăiat capetele în târgu în Roman”⁵⁸. Sub termenul de „țară” s-ar ascunde în acest caz boierimea teritorială. Astfel, Ilie Minea sublinia faptul că „opinia publică moldovenească nu admitea atunci răscoale împotriva domnului...”; așa s-ar putea explica de ce Ștefăniță a obținut victoria atât de ușor⁵⁹.

Acestea sunt principalele informații oferite de de cronicile interne. Dar nu numai izvoarele narrative pot furniza detalii despre „ridicarea” boierimii. Conform obiceiului țării, domnul putea să confişte pentru „hiclenie” moșiile boierilor răzvrățiți. Astfel, în actul emis de Petru Rareș din 8 aprilie 1528, Maxin Udrea pierde niște părți din satul Starosiliți „pe care acesta le-a pierdut în hiclenie, când a ridicat cu alți necredincioși domn pe un lotru, asupra nepotului de frate al domniei mele Ștefan voievod și asupra țării noastre”⁶⁰. Aceeași soartă o are și Petru Cărăbăț, fost vornic, care pierde niște sate „în hiclenie, când a ridicat cu alți necredincioși domn pe un lotru, asupra lui Ștefan voievod”⁶¹. Aceste documente vorbesc de un lotru, dar nu se știe cine a fost acesta.

Nu poate fi vorba de Petru, fratele domnului deoarece rămâne „preaiubit” de Ștefăniță și după 1523. Într-un document de la Alexandru Lăpușneanu din data de 28 martie 1560, domnul restituie lui Ion Ciolpan un sat „ce i-au fostu luat în seama domniei de fratele domniei mele de Ștefan vodă, pentru că a prins (pus) pe un lotru care s-a numit pe sine Alexandru și s-a ridicat peste capul fratelui domniei mele Ștefan voievod cel Tânăr, ajungând până la Cahov”⁶². În opinia lui Ștefan Sorin Gorovei acest pretendent a fost viitorul domn Alexandru Cornea, care putea fi înrudit cu Găneștii⁶³. Nu este exclus ca acesta să fie pretendentul „oferit” de regele Sigismund, deoarece Alexandru a „rezidat” în Polonia, la castelul Zinkow din Podolia⁶⁴.

După cum se poate observa din cronicile, boierii s-au refugiat în diferite țări. Așadar se găsesc fugari în Țara Românească și în Transilvania, mai ales în orașele Brașov și Bistrița. Condicile Brașovului arată un puternic grup de fugari moldoveni, în ziua de 19 septembrie 1523, cărora patriciatul orașului le asigura hrană; peste puțin timp numărul lor crește, printre ei aflându-se și un episcop moldovean⁶⁵.

În acest timp, au început negocieri polono-maghiare referitoare

la situația din Moldova; despre aceste discuții aflăm din scrisoarea solului polon la Buda, cancelarul Schidlowiec, unde ambele părți au căzut de acord că Moldova este zidul lor împotriva otomanilor, motiv pentru care s-a decis aplanarea conflictului din țara vecină⁶⁶. La această consfătuire s-a hotărât neutralizarea fugarilor moldoveni din Transilvania. De exemplu, vice-voievodul Transilvaniei, Leonard Balabasay, scrie autorităților brașovene să nu le permită plecarea din oraș a boierilor. Prin acest gest regatul maghiar arată că nu mai putea tolera situația din Moldova⁶⁷. Ludovic II îi acorda în acest fel sprijin lui Ștefăniță, iar pentru a-l împăca pe domnul moldovean cu regele Sigismund, Ludovic a recurs și la argumentul financiar, plătindu-i o soldă anuală de 1000 de florini pentru a rămâne în tabăra creștină; în 1523 s-au făcut două plăți, una în iunie și cealaltă în luna decembrie⁶⁸.

Un alt loc de refugiu a fost orașul Bistrița, aici fiind refugiați vistiernicul Gavrilă și marii boieri Costea și Gheorghe împreună cu familiile lor. Aceștia au emigrat în Polonia deoarece nu se simțeau în siguranță, pentru că Ștefăniță a încercat să obțină extrădarea lor.

În privița raporturilor cu Polonia acestea încep să fie reluate în luna noiembrie când domnul Țării Moldovei trimite negustorilor lioveni un salvconduct în care îi invita fără teamă să vină în Moldova cu mărfurile lor⁶⁹.

Solul care a adus această știre a ajuns și la Cracovia unde s-a întâlnit cu regele, căruia i-a expus punctul de vedere al domnului și al partidei care l-a susținut. În încheierea soliei este relatată dorința domnului Moldovei ca toți boierii fugari să se întoarcă în țară unde își vor primi bunurile lor; nu erau doriți în țară Cozma Șarpe, Petre Cărăbăț și marele logofăt⁷⁰.

Se poate susține că a patra etapă a conflictului se încheie, în noiembrie 1523, atunci când Ștefăniță și grupul boieresc care îl susține fac primii pași spre conciliere.

În continuare vor fi prezentați protagoniștii celor două tabere și modul cum acest conflict le-a marcat soarta. Pentru început vor fi prezentați cei care sau răzvrătit împotriva domnului:

1. Luca Arbure. Participarea sa la conflict, în faza incipientă, când s-a pus problema înlocuirii sale cu fratele său Petru, a dus la învinuirea de *les majestate*, urmată de executarea sa și a celor doi fii: Toader și Nichita.

2. Cozma Șarpe. Acesta, după moartea lui Arbure, este considerat chiar unul din conducătorii complotului⁷¹. A fost unul dintre primii boieri care a fugit în Polonia încă de la începutul anului 1523. Indicii documentare privind confiscarea averii nu sunt în mod direct.

3. Petre Cărăbăț a fost conducătorul oștirii boierești, care după înfrângere a fugit în Țara Românească, unde a deținut rolul de emisar al refugiaților din această țară la Brașov. Nu se știe dacă a rămas în Țara Românească sau a fugit la sud de Dunăre. Confiscarea satelor sale a fost totală deoarece fii săi nu moștenesc decât sate de la bunicul lor pe linie maternă, Dragoș vornicul⁷².

4. Gavriil Troțușan a evitat participarea la luptă, dar a fost întemnițat în noiembrie pentru că a pus în pericol relațiile dintre Țara Moldovei și Bistrița⁷³. Nu sunt știri cu privire la confiscarea unor proprietăți⁷⁴. A revenit în viața politică în timpul lui Petru Rareș⁷⁵.

5. Isac a dispărut din Sfat după consumarea evenimentelor, nu sunt date sigure care să arate participarea sa la conflict⁷⁶.

6. Ceașnicul Săcuianu a obținut mai târziu iertare. Implicarea sa în conflict este dovedită de unele confiscări de sate, astfel la 8 aprilie 1528 i sa confiscat satul Stoboreni, pentru „hiclenie, când a ridicat cu alți necredincioși domn pe un lotru”⁷⁷. La 29 aprilie 1529, Petru Rareș îi restituie lui Dragotă Săcuianul satul Codireni, pe lubirneasa al cărui „privilegiu a fost stricat de nepotul de frate al domniei mele, Ștefan voievod, când el a greșit și i-a luat și alte sate a lui”⁷⁸.

7. Costea pârcaș de Neamț a fost executat la Roman, după lupta de la 7 septembrie⁷⁹.

8. Condrea, pârcaș de Neamț, a dispărut din documente după 25 martie 1523. Soarta sa a rămas necunoscută, nu se știe de ce parte a fost în conflict.

9. Petrică, fost pârcaș de Roman, cel care l-a înlocuit pe Luca Arbure în dregătoria de portar al Sucevei, nu și-a pierdut viața, dar

și-a pierdut postul⁸⁰.

10. Ieremia vistiernicul își pierde funcția, fapt ce atestă participarea la conflict, dar pentru că era înrudit cu familia domnească este iertat (1525), s-a călugărit sub numele de Evloghie (1529-1546)⁸¹.

11. Cățelan comis și Stârcea stolnic au dispărut din documente la 25 martie 1523, nu se știe de ce parte au fost în timpul conflictului.

12. Ivanco logofăt a pierdut în 10 aprilie 1524 „țiganiile lui Ivanco logofăt, pe care i-a pierdut în hiclenie”⁸² și mai pierde în data de 8 aprilie 1528 o parte din satul Boianul Mare pe Prut „în hiclenie, când a ridicat cu alți necredincioși, domn pe un lotru...”⁸³.

13. Maxim sau Sima vistiernicul, tăiat la Roman⁸⁴. I s-a confiscat satul „Pășcanii, în Câmpul lui Dragoș, care acest sat l-a pierdut în hiclenie Sima, când s-a ridicat asupra nepotului de frate, Ștefan voievod cel Tânăr”⁸⁵.

14. Maxim Udrea a pierdut conform actului dat de Petru Rareș la 8 aprilie 1528 „trei părți de sat, din Starosiliți ... pe care acesta le-a pierdut în hiclenie, când a ridicat cu alți necredincioși, domn pe un lotru, asupra nepotului de frate al domniei mele Ștefan voievod și asupra țării noastre”⁸⁶.

15. Ionaș șetrar. I s-au confiscat la 20 aprilie 1546 „... jumătate de sat Oțelești pe Berheci și cu o moară pe Berheci, a pierdut-o în hiclenie, când s-a ridicat și cu alți necredincioși asupra nepotului de frate al domniei mele...”⁸⁷.

16. Ion Păstrăv, fost ureadnic de Huși, a pierdut în timpul lui Ștefan Rareș, la 25 aprilie 1552, satul Birăești „în hiclenie, când a ridicat pe un lotru asupra capului vărului domniei mele Ștefan voievod cel Tânăr”⁸⁸.

Conform actului, din 10 aprilie 1524, componența Sfatului domnesc era următoarea: „credința panului Hrană vornic, credința panului Negrilă, credința panului Grincovici, credința panului Talabă, credința panului Barbovschi și a panului Vlad pârcaș de Hotin, credința panului Cârjă, credința panului și a panului Scripcă pârcaș de Neamț, credința panului Grozav pârcaș de Cetatea Nouă, credința panului Huru spătar, credința panului Liciu postelnic, credința panului Felea ceașnic, credința panului Zbiarea stolnic, credința panului Hârsu comis ...”⁸⁹ și Toader logofăt⁹⁰.

Cei care au rămas din vechiul Sfat sunt: Hrană, devenit vornic, Negrilă, Grincovici și Talabă, toți trei fiind fără titlu și Toader Bubuiog, fost pârcaș de Cetatea Nouă devenit mare logofăt. În continuare vor fi trecuți în revistă noii membri ai Sfatului domnesc:

1. Onofrei Barbovschi: a fost numit în funcția de pârcaș de Hotin în urma evenimentelor de la 1523 (10 aprilie 1524), în perioada 12 februarie 1525 – 23 aprilie 1530 a fost portar de Suceava, a comandat împreună cu Vlad, pârcaș de Hotin, oastea moldoveană în lupta de la Gwozdiec, când era să fie ucis de Petru Rareș pentru eșec⁹¹.

2. Vlad, pârcaș de Hotin, a deținut această funcție până în 1540, dar nu s-a păstrat nici un document care să indice posesiunile acestuia. Nici descendenții săi nu sunt cunoscuți⁹².

3. Spiridon Scripcă, fiul Stanei, nepotul lui Dragoș Scrivulin, satrănepotul lui Danciul Negru. A fost pârcaș de Neamț între 10 aprilie 1524 – 9 septembrie 1525, în timpul domniilor lui Petru Rareș și Ștefan Lăcustă este martor în sfat (12 martie 1528- 30 noiembrie 1540)⁹³.

4. Nicoară Grozav vornic. A fost vornic de grad inferior între 1 iunie 1521 – 4 iulie 1522, pârcaș de Cetatea Nouă 10 aprilie 1524- 5 martie 1529, după care a fost mare vornic (9 martie – 29 aprilie 1529), după care dispare din documente până în timpul lui Ștefan Lăcustă când re apare în Sfat ca pârcaș de Neamț (7 martie – 30 noiembrie 1540)⁹⁴.

5. Efreim Huru. A fost mare spătar între 10 aprilie 1524 – 9 septembrie 1525, după care re apare în Sfat ca pârcaș de Neamț (3 martie 1527- 29 aprilie 1529), a fost promovat la rangul de mare vornic (23 aprilie 1530 – 30 noiembrie 1540), a fost reprimat în Sfat de Petru Rareș, fără titlu (primul în sfat) între 17 septembrie 1545 până la 4 martie 1546, după care a devenit mare vornic (17 martie- 19 aprilie 1546), iar apoi a fost fără titlu până la data de 5 mai 1548⁹⁵.

6. Ion Liciu, postelnic, nu i se cunoaște ascendența, a fost mare postelnic (10 aprilie 1524- 22 august 1530), apoi a devenit pârcaș de Neamț (4 martie 1531- 30 aprilie 1537)⁹⁶.

7. Manoil Felea, ceașnic, soțul monahei Chelsia, ceașnic în perioada 10 aprilie 1524- 29 aprilie 1529, după care dispare din documente⁹⁷.

8. Toader Zbiarea stolnic, nu se știe dacă a fost fiul lui Zbiarea păcălab a lui Ștefan cel Mare. A fost mare stolnic (10 aprilie 1524 – 18 mai 1528) și apoi a fost păcălab de Cetatea Nouă (9 martie 1529-24 martie 1534), după care dispare din documente⁹⁸.

9. Hârsu comis a fost în Sfat cîțiva ani până la 9 septembrie 1525, nu este exclus să fi murit în campania din Țara Românească, în 1526.

10. Cârje a fost păcălab de Neamț în perioada 10 aprilie 1524 – 22 august 1530. Situația acestuia este incertă deoarece, mult timp a fost confundat cu Ion Gănescu, mai este o problemă între confuzie între Coste fost păcălab de Neamț și Coste Cârje. Marcel Lutic opinează că schimbarea lui Costea Cârje cu Costea a avut loc probabil în prima parte a domniei lui Ștefăniță, căci după 1524 actele cancelariei vorbesc doar despre păcălabul de Neamț, Cârje⁹⁹.

Conflictul dintre marea boierime și puterea centrală a fost prima confruntare deschisă dintre domnie și marile familii boierești, care multă vreme au avut o mare autoritate în Țara Moldovei. Această oligarhie nu a avut forța necesară pentru a îngradi puterea domnească, pentru că între marea boierime nu a existat o solidaritate absolută. În acest conflict o importanță majoră a avut-o și factorul extern în desfășurarea evenimentelor din Țara Moldovei. Păstrarea echilibrului și a unui status-quo rezonabil a făcut ca statele creștine vecine să sisteze ajutorul boierimii răzvrătite, fapt ce a dus la înfrângerea acesteia.

Note:

50. *Istoria Românilor*, vol IV, editura Enciclopedică, București, 2001, p. 426.
51. Horia I. Ursu, *Moldova în contextul politic european (1517-1527)*, București, 1972., p. 54.
52. Nicolae Grigoraș, *Ștefan vodă cel Tânăr și Luca Arbure*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie "A.D. Xenopol"*, IX, Iași, 1972, p. 11.
53. Virgil Pâslariuc, *Raporturile politice dintre marea boierime și domnie în Țara Moldovei în secolul al XVI- lea*, Chișinău, 2005, p. 41.
54. *Ibidem*, p. 40.
55. *Cronicile slavo- române din secolele XV – XVI*, publicate de Ioan Bogdan, ediție revăzută și completată de P. P. Panaitescu, București, 1959, p. 94.
56. Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești de la Ștefăniță voevod(1517-1527)*, Iași, 1943, p. 548.
57. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 42.
58. Horia I. Ursu, *op. cit.*, p. 34.
59. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 44
60. *Ibidem*, p. 44-45.
61. Horia I. Ursu, *op. cit.*, p. 54.
62. Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol II/2,

- ed. N. Densușianu, București, 1892, nr. 272, p. 390.
63. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 45.
64. Hurmuzaki, II/3, nr. 241, p. 331.
65. Constantin Cihodaru, *Pretendenți la tronul Moldovei, între anii 1504-1538*, în *AIIX*, XIV, 1977, p. 114.
66. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 46.
67. *Ibidem*.
68. Horia I. Ursu, *op. cit.*, p. 49.
69. A.D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. II, ediția a IV-a, București, 1986, p. 431.
70. Horia I. Ursu, *op. cit.*, p. 60.
71. Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești de la Ștefăniță voevod(1517-1527)*, Iași, 1943, p. 540.
72. *Ibidem*, p. 541.
73. *Ibidem*.
74. *Ibidem*, p. 542-543.
75. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 50.
76. Dimitrie Onciul, *Istoria Bucovinei înainte de unirea cu Austria în Dimitrie Onciul, Scrieri istorice*, ediție îngrijită de Aurelian Sacerdoțeanu, vol. 1, București, 1968, p. 532.
77. Ilie Minea, *Complotul boieresc în contra lui Ștefăniță vodă, în Cercetări istorice*, IV, 2, Iași, 1928, p. 201.
78. *Ibidem*, p. 203.
79. Horia I. Ursu, *op. cit.*, p. 68.
80. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 53.
81. *Ibidem*.
82. *DIR*, XVI/1, nr. 191, p. 218.
83. *DIR*, nr. 192, p. 219.
84. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 53.
85. Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, texte stabilite de P.P. Panaitescu, prefață și note de Gh. Pop, București, 1967, p. 102.
86. Hurmuzaki, II/3, nr. 300, p. 435.
87. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 54.
88. *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI*, publicate de Ioan Bogdan, ediție revăzută și completată de P.P. Panaitescu, București, 1959, p. 93-94.
89. Grigore Ureche, *op. cit.*, p. 102.
90. *DIR*, XVII/1, nr. 285, p. 319.
91. *Ibidem*, nr. 332, p. 367.
92. Ilie Minea, *Complotul boieresc în contra lui Ștefăniță vodă, în Cercetări istorice*, IV, 2, Iași, 1928, p. 201.
93. P.P. Panaitescu, *Contribuții la istoria lui Ștefan Cel Mare, în Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice*, s. III, XV, 1935, p. 15.
94. Maria Magdalena Székely, *Obârșia lui Luca Arbure. O ipoteză*, în vol. *În onoare Paul Cernovodeanu*, ed. Violeta Barbu, București, 1998, p. 419-429.
95. Grigore Ureche, *op. cit.*, p. 105.
96. Hurmuzaki, II/3, nr. 305, p. 438.
97. Grigore Ureche, *op. cit.*, p. 102.
98. *Ibidem*.
99. Hurmuzaki, II/3, nr. 299, p. 434.
100. *Ibidem*, p. 439-440.
101. *Ibidem*, nr. 307, p. 440-441.
102. *Ibidem*, nr. 308, p.441-442.
103. Ștefan Sorin Gorovei, *Domnia lui Alexandru Cornea*, în *Petru Rareș*, București, 1978, p. 175-178.

104. *Idem, Domnia lui Ștefan Lăcustă*, în *Petru Rareș*, București, 1978, p. 161-174.,
105. *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI*, publicate de Ioan Bogdan, ediție revăzută și completată de P.P. Panaitescu, București, 1959, p. 94.
106. *Ibidem*, p. 183.
107. Grigore Ureche, *op. cit.*, p. 102-103.
108. Ilie Minea, *Complotul boieresc în contra lui Ștefăniță vodă*, în *CI*, IV, 2, Iași, 1928, p. 205.
109. *DIR*, XVI/1, nr. 260, p. 294.
110. *Ibidem*, nr. 261, p.296.
111. *Ibidem*, XVI/2, nr. 127, p. 131.
112. Ștefan Sorin Gorovei, *Domnia lui Alexandru Cornea*, în *Petru Rareș*, București, 1978, p. 177.
113. *Ibidem*.
114. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 62.
115. Hurmuzaki, II/3, nr. 310, p. 443-445.
116. Horia I. Ursu, *op. cit.*, p. 82.
117. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 63.
118. Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești de la Ștefăniță voevod (1517-1527)*, Iași, 1943, p. 558-560.
119. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 65.
120. Nicolae Grigoraș, Ștefan vodă cel Tânăr și Luca Arbure, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie "A.D. Xenopol*, IX, Iași, 1972, p. 13.
121. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 67.
122. Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești de la Ștefăniță voevod (1517-1527)*, Iași, 1943, p. 557-558.
123. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 67.
124. N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dragători din Țara Românească și Moldova (sec. XIV- XVII)*, București, 1971, p. 332.
125. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 67.
126. *DIR*, XVI/1, nr. 260, p. 294-295.
127. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 68.
128. Grigore Ureche, *op. cit.*, p. 103.
129. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 69.
130. N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 304.
131. *DIR*, XVI/1, nr. 196, p. 221-222.
132. *Ibidem*, nr. 259, p. 292-294.
133. Grigore Ureche, *op. cit.*, p. 103.
134. *DIR*, XVI/1, nr. 202, p. 228-230.
135. *Ibidem*, nr. 260, p. 294-295.
136. *Ibidem*, nr. 426, p. 471-472.
137. *Ibidem*, XVI/2, nr. 23, p. 22-24.
138. *Ibidem*, XVI/1, nr. 196, p. 221-223.
139. *Ibidem*, nr. 197, p. 223-224.
140. N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 292.
141. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 73.
142. Alexandru I. Gonța, *Documente privind istoria României. A. Moldova, veacurile XIV – XVII (1384 – 1625). Indiciele numelor de persoane*, ediție îngrijită și cuvânt înainte de I. Caproșu, București, 1995, p. 623-624.
143. *Ibidem*, p. 514.
144. N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 311.
145. *Ibidem*, p. 314.
146. Virgil Pâslariuc, *op. cit.*, p. 75.
147. N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 336.
148. Marcel Lutic, *Două neamuri străvechi: Găneștii și Stravici*, în *Arhiva Genealogică*, III (VIII), 3-4, Iași, 1996, p. 180.

Învățământul din județele Vaslui, Tutova și Fălciu în perioada interbelică (4)

Nicolae IONESCU

Nu vrem a lăsa impresia că nu dăm Religiei atenția cuvenită, dar una-i studiul ei, alta educația religioasă. Iar pentru aceasta din urmă, nu e nevoie de ore de lecții.”¹

O nouă reformă a învățământului s-a efectuat o dată cu începerea anului școlar 1934-1935. Experiența liceului cu 7 clase, fără secții nu a durat decât 7 ani, deoarece nu s-a ajuns la rezultatele scontate. Învățământul superior reclama stăruitor să se revină la vechea structură liceală, cu 8 ani de studii, care trimitea la facultăți absolvenți bine pregătiți, cu un început de specializare, prin intermediul secțiilor, ceea ce ducea la obținerea unor rezultate apreciable ale studenților.

Conform reformei din 1934, liceul era alcătuit din două cicluri, de câte patru clase fiecare: cursul inferior cu patru clase și cursul superior tot cu același număr de clase. Admiterea în cele două cicluri de învățământ se făcea pe baza unui concurs de admitere. Primele două clase ale învățământului de curs superior (clasele a V-a și a VI-a) aveau toate cursurile comune. Începând cu clasa a VII a cursurile se diversificau, conform celor două secții înființate: *literară și științifică*. Deosebirea dintre ele se referea numai la trei obiecte de studiu: matematica, limba latină și limba elină. Clasele a VII –a și a VIII-a cu cele două secții puteau funcționa fie separat, fie ca secții ale aceleiași clase.

Dintre școlile secundare, din județul Vaslui, așa cum s-a arătat mai sus, cea mai veche era Liceul „Mihail Kogălniceanu”. Pentru acest liceu, 40-50 de ani de existență însemna puțin dacă îl comparăm cu altele, de pildă, cu Liceul „Sf. Sava” din București, „Național” din Iași, „Gh. Roșca Codreanu” din Bârlad, care se puteau mândri cu un trecut de peste 100 de ani. Dar, dacă ținem însă, seama de majoritatea liceelor din țară, observăm că această școală nu este chiar așa de nouă². În anul școlar 1926-1927 ieșea prima serie de absolvenți de liceu.

Ministrul instrucției publice, dr. C. Angelescu, începea din 1928 campania de construcții școlare. Constatându-se faptul că vechiul local de gimnaziu era insuficient pentru funcționarea liceului se începea construcția aripei drepte, clădire mare cu parter și două etaje, în care funcționau șase clase în condiții excelente de studiu³. Se intenționa chiar construirea unui internat separat și a unei săli de recepție pentru ca liceul să devină o școală modernă.

Rolul cultural al liceului pentru orașul și județul Vaslui era important. Într-o cuvântare ținută la deschiderea cursurilor la 15 septembrie 1932, de noul director Theodor Hodoroabă, se arăta menirea instrucției și educației în rândul elevilor: „Să nu vă bucurați astăzi acei care vă strecurați cu indulgență dintr-o clasă în alta, deoarece mâine nu veți fi altceva decât șomeri intelectuali, fără a fi în stare să rezistați concurenței. Desteptați-vă, cât mai aveți timp și sunteți tineri, cugetați asupra viitorului vostru cu mintea limpede și nu pierdeți o clipă în zadar, căci veți regreta în viitor”⁴. Era un îndemn cu aprecieri valabile și în zilele noastre.

În discursul menționat se arăta și rolul corpului profesoral în educația tinerei generații. Noi profesorii nu urmărim decât binele vostru: formarea caracterului și îmbogățirea cunoștințelor folositoare. Îi îndemna pe elevi să iubească cartea, căci ea este singura mângâiere în viață⁵. Într-adevăr, cercetând arhiva școlii, am aflat printre cadrele didactice care au predat în acest liceu, unele personalități de valoare care au făcut cinste instituției. Să nu se piardă din vedere faptul că liceul neavând local suficient pentru

cele 7-8 clase, era serios concurat de liceele din Iași și Bârlad.

Chiar dacă metodele utilizate de educatori nu sunt menționate întotdeauna în procesele verbale de inspecție, majoritatea revizorilor și inspectorilor consemnează, fără a intra în detaliu, străduințele profesorilor de a folosi pe cele active și de a le perfecționa. Cu „mulțumiri directorului” Gh. Stănescu, își încheia un inspector școlar procesul verbal în care se consemna faptul că acesta a aplicat metoda testelor și se intenționa înființarea unui „laborator de psihotehnică-școlară”, ceea ce dovedește începutul cercetării științifice a cadrelor didactice din liceu. În acești ani se alcătuiesc primele chestionare cu răspunsuri care sunt publicate în anuarele liceului.

În strânsă legătură cu conținutul programelor școlare și a orarului se aflau, firește, *manualele didactice*. Materialele de arhivă evidențiază existența manualelor care se recomandau pe discipline, pentru fiecare clasă de studiu. Au fost rare situațiile în care s-a semnalat lipsa manualelor. La clasa a-IV-a programele întocmite în grabă și lipsa de manuale au dus la multe nedumeriri chiar profesorilor cu experiență în cariera lor. „Pentru elevul secundar, manualul e indispensabil, iar programele analitice trebuie să fie atent revizuite pentru a le pune de acord cu puterile școlărilor și obligațiile vremii și întocmirilor sociale”- se arăta, pe bună dreptate, în cadrul consfățuirilor personalului didactic.

Lista manualelor recomandate elevilor în conformitate cu art.179 din „Regulamentul de funcționare a școalelor secundare”, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 184 din 21 august 1929, cuprindea un număr impresionant de manuale, având ca autori nume de prestigiu ai învățământului și culturii românești:

-la Religie (manualele Preotului I. Lupaș –clasa a-IV-a,cls. a-V-a, V. Mihălcescu, cls.a-VI-a, Pr. Georgescu etc.).

- Româna: manualele lui D. Caracostea, P.V. Haneș, I.A. Candrea, O. Densușeanu, I. Ionescu Bujor și Fl. Iliora etc.

Latina avea ca autori, printre alții, pe Eugen Lovinescu și N.A. Constantinescu, Elina: cls. A –VII-a Gr. Popa Lisseau.

Istoria: cls.I și V V. Petroveanu, cls.a-II-a Emil Diaconescu, cls. a-III-a Clinciu și V. Papacostea, cls. a-IV-a, D.D. Pătrășcanu-tatăl liderului comunist Lucrețiu Pătrășcanu, cls.a-VI-a Oreste Târali, cls. a-VII-a, Emil Diaconescu

Franceza –avea autori pe M. Bantaș și Ch. Drouhet, Geografia, cls.I-VII, S. Mehedinți, G. Vâlsan etc.

Matematica:cls. I și II Beiu Palade, Aritmetica: cls.II-IV-V Orășanu, cls.a-V-a Algebra: Manicatide, cls. a-VI-a, Trigonometrie: Spiru Haret, Octav Onicescu etc.

Filozofie: clasele VI-VII- Nisipeanu, Șt. Fizico-chimice,cls III-VI - I. Angelescu, Șt. Naturale: Geologia: I. Simionescu, și Bădărău,, Anatomia și Fiziologia: dr. Ureche, Botanica-cls.a-VII-a V. Sanielevici și Lacrețeanu, Muzica ,cls. I-VII, Poslușnicu etc..

Această listă s-a mărit în deceniul următor, astfel că găsim între autori și alte personalități ale culturii românești: Al.Rosetti, Al. Graur, P.P. Panaitescu, Andrei Oțetea, I. Petrovici, Tr. Bratu, D. Gusti, Tr. Herseni, M. Ralea, Șt. Bărsănescu, P. Andrei, D. Pompei, C. Brăiloiu și suntem siguri că nu i-am menționat pe toți⁶

Includerea lor în categoria manualelor aprobate și recomandate de Minister, pentru toate școlile secundare din țară, reprezintă încă o dovadă a prestigiului corpului didactic din învățământul universitar și liceal în perioada interbelică.

Dintre manualele care au făcut carieră în anii interbelici menționăm pe cele de geografie redactate de Simion Mehedinți. Marele nostru geograf a procedat la descrierea și caracterizarea teritoriului, operând cu două noțiuni al căror conținut nu se suprapun în întregime: hotarele Țării Românești sau marginile pământului românesc și hotarele statului realizat în 1918, pentru a constata fără nici o urmă de revizionism, că ultimele înconjoară un spațiu

1 Statistica învățământului din România pe anii școlari 1921/922-1928/1929, Tipografia Curții Regale, București, p. 130.

2 Ibidem, p.132.

3 Gh. Stănescu, *Un an de activitate școlară și extrașcolară (1933-1934)*, Vaslui, 1934, p.13.

4 Th. Hodoroabă, *Anuarul Liceului „Mihail Kogălniceanu”, anul școlar 1932 – 1933*, Vaslui, 1933, p.8.

5 Ibidem.

6 Ibidem, p.11.

mai redus decât cel dintâi. „...în ținutul înconjurat de Nistru, Marea Neagră și Dunărea de Jos se cuprinde pământul românesc”- își începea cu această precizare Simion Mehedinți, cartea apărută după primul război mondial, mențiune reluată și în numeroasele ediții care i-au urmat, în colaborare cu George Vâlsan, și, apoi, cu Vintilă Mihăilescu. Numărul mare al edițiilor se explică și prin faptul că ele constituiau manualele care se adresau claselor de la școala primară la școala normală, pentru cursul secundar și cel superior. Chiar dacă unele aprecieri sunt depășite, ca urmare a progreselor înregistrate de cercetarea de specialitate, numeroase abordări metodologice și de sinteză își păstrează întreaga valoare științifico-educativă și azi.⁷

XXX

Activitatea extrascolară în anii interbelici a cadrelor didactice era diversă, rolul dascălilor din fostele județe Fălciu, Tutova și Vaslui fiind remarcabilă. Ea se desfășura sub forma șezătorilor literare cu sprijinul bibliotecii, a excursiilor, a serbărilor cu prilejul unor momente importante din viața școlilor. La acestea se adăugau acțiunile cercetașilor și străjerilor, fără a neglija activitatea unor asociații și societăți culturale ale elevilor. Activitățile extrascolare (culturale), ale elevilor se desfășurau săptămânal, de regulă, sâmbăta, după-amiază, în cadrul unor societăți literaro-științifice

Un segment bine reprezentat în cadrul activității **extrascolare** a învățătorilor și profesorilor erau **excursiile**, mai numeroase la mijlocul deceniului al IV-lea, din 1932, existând și prevederi bugetare pentru acestea. Cunoșcând rolul instructiv - educativ al excursiilor și... „stăpâniți de dorința de a ne cunoaște țara și neamul”, traseele acestora erau variate și denotă preocuparea conducătorilor de excursii de a asigura elevilor condiții cât mai bune de odihnă și recreere. O excursie remarcabilă a realizat cadrele didactice de la LMK Vaslui, în perioada 11-31 iulie 1935 pe ruta Vaslui –Bacău –Tușnad – Brașov – Sighișoara – Alba-Iulia –Deva –Țebea –Arad –Timișoara –Băile Herculane – Craiova –Curtea de Argeș –București– Brăila-Galați –Vaslui. Anuarele liceelor din anii 1933-1936 reproduc interesante impresii de călătorie din excursiile din țară efectuate de dascălii vasluieni și nu numai.

Este de remarcat participarea învățătorilor și profesorilor la acțiunile organizate în cadrul diferitelor societăți și la îndrumarea revistei școlare „*Văstarul*” a Liceului „Mihail Kogălniceanu” din Vaslui care și-a dobândit un adevărat renume în acei ani. Cea mai veche participare a cadrelor didactice se pare a fi în cadrul organizației „*micii dorobanți*” înființată în 1906. Cu certitudine, din 1914 s-a format o cohortă de cercetași și la liceul „Mihail Kogălniceanu”, „Peneș Curcanul”, condusă aproape două decenii de I.Vinograschi.

Cercetașii se pregăteau în diferite profiluri ca: sanitari, cercetași telefoniști, curieri etc. În anul 1916-1918 activitatea cercetașilor era intensă și avea drept scop înlocuirea celor imobilizați pe front. S-a înființat atunci în Vaslui, colonia cercetașilor refugiați în care elevii, pe lângă activitatea de cercetași, și-au completat studiile întrerupte din cauza războiului și au participat la muncile agricole din județ. Cercetașii participau la diferite acțiuni și excursii, autoritățile locale implicaându-se în sprijinirea lor, cum a făcut-o generalul I. Rășcanu, care a obținut un vagon de transport gratuit pentru cercetașii de la L.M.K., în 1921. Cohorta „Peneș Curcanul” avea un efectiv de 100 de cercetași, 80 elevi ai liceului și 20 ai școlii de meserii, fiind în plină activitate la mijlocul deceniului al patrulea al secolului XX. Lucrările trimise de cohortă la expoziția cercetașilor pe țară au fost foarte bine apreciate.⁸ De menționat este și înființarea unei organizații a „șoimilor” la Școala nr. 2 băieți

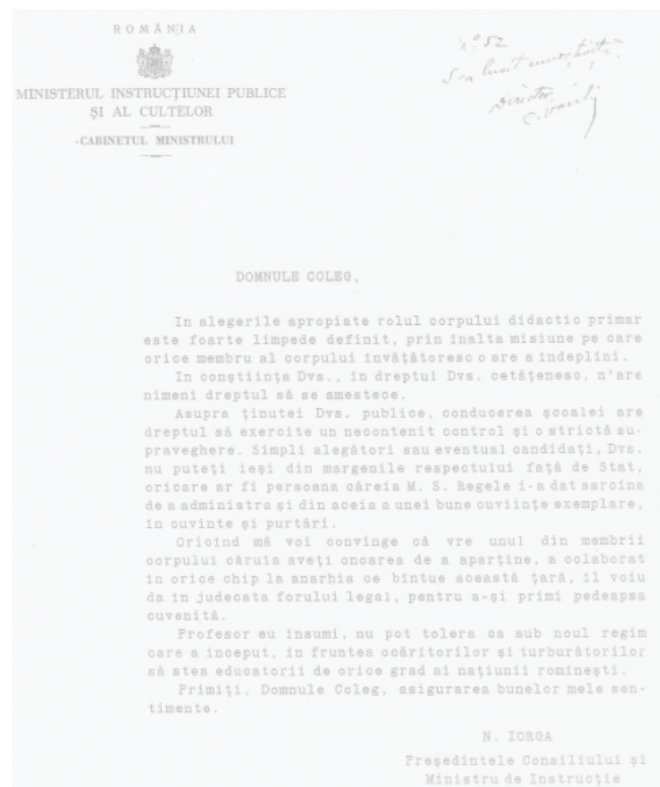
7 S. Mehedinți, G. Vâlsan, *România*, București, 1929, p.5.

8 Al. Mănculescu, *op.cit.* p. 23. În România primele informații despre cercetașie ajung prin intermediul lui Gh. Munteanu-Murgoci. Primele patrule de cercetași au apărut în anul 1912 la Brașov și București. În timpul primului război mondial, alături de armată și în sprijinul ei, cercetașii au activat în spatele frontului sau chiar pe front, numeroși eroi cercetași înscriind fapte de vitejie. Printre ei amintim, pe Ecaterina Teodoroiu și gen Eremia Grigorescu. Din *Asociația Cercetașii României* au făcut parte și mari personalități ale vieții politice și culturale românești.

din Vaslui cu 90 de copii.

La începutul anului 1929, Revizoratul Școlar Tutova, ruga pe învățătorii diriginți să sprijine organizarea unităților de cercetași. Se admitea tunica cercetașului – de culoare kaki, ca uniforma școlară, alături de uniformă obișnuită, menținându-se numărul matricol regulamentar cusut pe mânecă.

În aprilie 1931, revizorul C-tin Popa cerea învățătorilor să reia firul Asociației Cercetașilor României, a „Puilor de Șoimi”. Prima condiție ca să fii înscris ca „pui de șoim” era: copilul să aibă 7-11 ani și aprobarea părinților. Ca îmbrăcămintă era cămașa națională, pantaloni de pânză, bată tricoloră, pălărie de paie și în picioare opinci. Pe bată se purta insigna de cercetaș.⁹

După venirea pe tron a lui Carol al II-lea în 1930, numeroase organizații cultural-patriotice activau pentru orientarea educației spre cultul autorității regale, reflectat în timpul serbărilor școlare cu prilejul unor momente omagiale, apoi prin organizarea „Străjeriei” înființată în anul 1937.

Serviciul Învățământului Iași prin Ordinul nr. 303.830/1930 hotărâ ca membrii corpului didactic primar să depună jurământul de credință Măriei Sale Regelui Carol al II-lea, în fața revizorului școlar și a subrevizorilor respectivi. Erau fixate centre la Bârlad și Puiesti. La Puiesti depunerea jurământului avea loc în ziua de 8 noiembrie, ora 11 a.m. la școala primară, și participau învățătorii din comunele Plopana, Pogana și Puiesti, la care erau prezente și autoritățile locale.¹⁰

Întrucât anul acesta (1931-n.n.) era anul sărbătoririi „a 50 de ani de la înălțarea țării la rangul de Regat (1881), toate școlile primare vor organiza serbări școlare – coruri, recitaluri, dansuri, iar conferințele ținute trebuiau să fie bine documentate și pline de însuflețire”. În ziua 15 mai, conform ordinului telegrafic al Ministerului, se dădeau ceasurile înapoi cu o oră, spre a fi în acord cu ora centrală europeană „deci în loc de ora 8 va fi ora 7 și la această oră veți intra la clasă”.¹¹

Inspectorul școlar pentru cele trei județe din zonă, C-tin V. Bahrim, în cuvântul la început de an școlar adresat învățătorilor, recomanda acestora ca activitatea didactică să fie unitară. Se

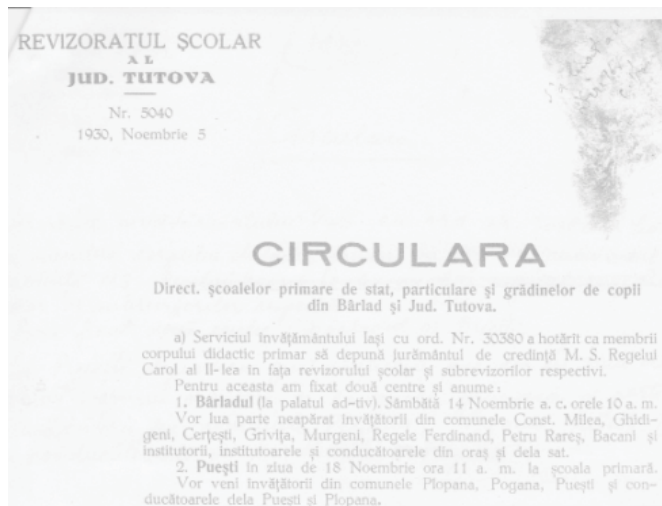
Din păcate, în anul 1937, ea este desființată de Regele Carol al II-lea și în locul ei s-a înființat *Străjeria*.

9 DJAN Vaslui, *Fondul Inspectoratul Școlar Tutova*, dos. 17/1930, f. 35.

10 *Ibidem*, f. 24

11 *Ibidem*, p.37

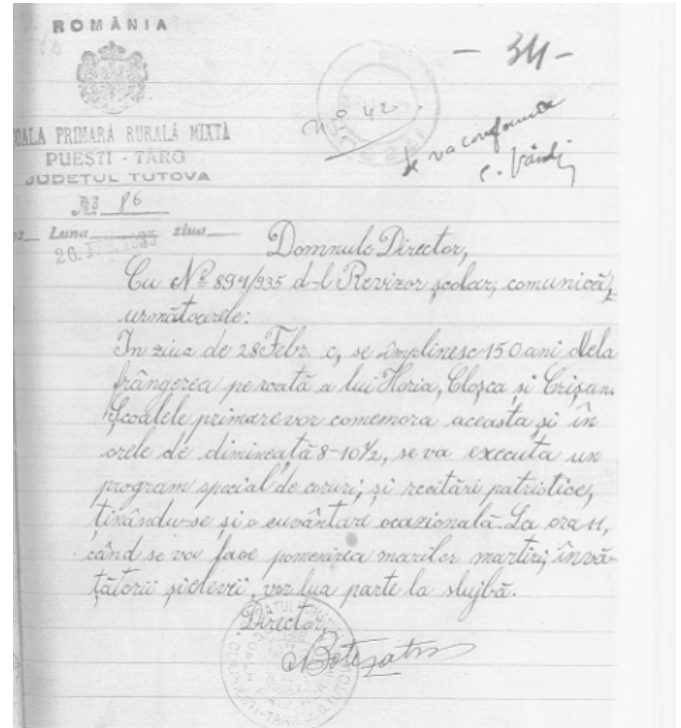
avea în vedere unitatea prin diversitatea faptelor sub trei aspecte: administrativă, didactică și culturală. În domeniul administrativ, se urmărea întreținerea școlilor primare, curățenia permanentă și grădina școlară trebuia să fie un model pentru comunitate. Referitor la aspectul didactic, se avea în vedere punctualitatea, conștiinciozitatea în desfășurarea programului de activitate în clasă și acordarea atenției tuturor materiilor de învățământ. „În ce privește raporturile dintre educator și copil, colegii trebuiau să caute a părăsi cu desăvârșire vechea atitudine de bun mânăuitor al nuielii care lovește unde se întâmplă. Să se părească obiceiul de a arunca copilului fel de fel de eipitete: *măi boule, măi idiotule, măi puturosule*, și apoi, învățătorul singur, să caute a-i sugera gândul că trebuie să fie harnic”¹². În afara clasei, elevii trebuiau să se inspire din tradițiile, obiceiurile și legendele populare

În condițiile anului 1934, școala trebuia să se ocupe mai îndeaproape de viața culturală a satelor. În acest sens, învățătorii aveau sarcina să organizeze în satele unde profesau, împreună cu preotul, primarul și frunțașii satului, „la căminele culturale, case de citire și sfat”, care deveneau focare de îndrumare și iluminare, de păstrare a autenticității etnice, de îndrumare cetățenească și gospodărească. La sfârșitul lunii se trimiteau rapoartele inspectorate cu activitățile organizate. Pentru a insufla viitorilor cetățeni, încă de pe băncile școlii, dragostea de țară și respectul față de Șeful Suprem al Statului, în fiecare școală exista portretul M. S. Regelui, iar la un loc ales, în fața școlii, era arborat zilnic drapelul tricolor pe care elevii școlii, cât și alte persoane care aveau contact cu școala, îl salutau, atât la intrare, cât și la ieșire, cu tot respectul convenit. Salutul străjeresc, cu brațul întins însoțit de cuvântul „sănătate”, era obligatoriu pentru toți străjerii, conform prevederii regulamentului publicat în Monitorul Oficial nr. 27 din 4 Noiembrie 1934. Toți membrii corpului didactic trebuiau să-l respecte și să „dea extensiune acestui serviciu”. În martie 1935, toți elevii din satele componente ale celor două comune, Pucioasa și Lălești, alături de locuitori și autoritățile locale, participau la curățirea izlazului comunal cu steagul în frunte.¹³

În februarie 1935, în toate școlile se organizau comemorări cu ocazia împlinirii a 150 de ani de la sfârșitul tragic a lui Horia, Cloșca și Crișan.

Cu ocazia începerii noului an școlar, 1935-1936, ministrul învățământului, dr. C. Angelescu, se adresează învățătorilor printr-o scrisoare în care se face o analiză a învățământului, remarcând că școala românească a făcut progrese, frecvența în primele 4 clase primare trecând de 85%, crescând numărul învățătorilor care predau în zonele rurale. În continuare, ministrul atrăgea atenția că „una din plăgile care pot compromite școala și cultura românească este introducerea politicii în școală”, făcând apel ca învățătorii să fie lăsați să-și facă datoria în învățământ (...) „introducerea politicii în învățământ învrăjbea sufletele și ocupa timpul celor chemați la apostolat, la cultivarea maselor din această țară”¹⁴. Scrisoarea

mai recomanda ca nici un elev să nu intre în școală înainte să fie examinat de medicul de plasă. Ministrul constata cu amărăciune că elevii sunt predispuși la toate bolile, și în special la tuberculoză, din cauza hranei neîndestulătoare, a localurilor neigienice, și a lipsei de îngrijire medicală. Pentru a învăța practica îndeletnicirilor gospodărești, băieții făceau lucru manual și activități în agricultură, viticultură etc., iar fetele munceau în gospodăria casnică, pentru a ști să prepare bucatele, să spele, să calce, să îngrijească vitele, să țese etc.

În decembrie 1935 Ministerul Instrucțiunii, al Cultelor și Artelor informa directorii de școli că o mare nenorocire s-a abătut asupra populației unor județe din Basarabia și Moldova. Seceta care a băntuit aceste județe, „a făcut ca munca plugarului să nu aducă rodul așteptat și astfel, populația nu avea cele necesare pentru viața de toate zilele. Părinții nu au cu ce să hrănească și nici cu ce să îmbrace copiii de la școală”¹⁵. Prin colectă, școlarii erau rugați să înțeleagă că suferința unora dintre frații lor trebuie să fie împărțită de toți fiii aceluiași neam. „...În ceasurile grele, trebuie să ne unim cu toții în dragoste de neam, în cultivarea sentimentelor de adevărat patriotism. Sumele colectate se depuneau la Banca Națională prin Societatea de Cruce Roșie a României”¹⁶. Documentele de arhivă ne arată că o bună parte din populația din zonă a contribuit, în lipsa banilor, cu colecte de îmbrăcăminte, cereale, animale și plante medicinale.

În ziua de 1 decembrie 1936, având în vedere situația politică internațională, școlile comemorează „Unirea tuturor Românilor” sub patronajul „Ligii Antirevizioniste Române”. Elevii luau parte la Te Deum, apoi, în fața sătenilor, învățătorii vorbeau despre „războiul nostru de reîntregire și drepturile noastre sfinte asupra hotarelor actuale (...) 1 Decembrie nu este un fapt istoric izolat, datorită unui om sau unei singure generații – ci actul în care s-a încheiat voința unanimă și hotărâtoare a întregului neam, concretizarea năzuințelor permanente ale românismului spre unire”¹⁷.

În 1937, vacanța Crăciunului începea în ziua de 23 decembrie. Făceau excepție școlile în localul cărora s-u stabilit secții de votare pentru alegerile generale care au loc la 20 sau la 22 decembrie. Aceste școli luau vacanța de la 17 decembrie, seara. Cu această ocazie, Circulara Ministerului Educației Naționale anunța pe directorii de școli că a aprobat Asociației „Făuritorii României Mari”

12 *Ibidem*, p. 44.

13 *Ibidem*, p. 73.

14 *Ibidem*, p. 75.

15 *Ibidem*,

16 *Ibidem*,

17 *Ibidem*, p. 129.

să vândă elevilor cursului primar, la prețul de 10 lei bucata, insignele „Glonțul României” pentru mărirea fondului înzestrării armatei¹⁸.

Depunerea jurământului învățătorilor pe zona Moldovei – 8 februarie 1937
(Învățătorul Nebunealea Ion, de la Școala Primară Gâlțești depune jurământul cu această ocazie)

La 15 ianuarie 1938, Ioan Taraze, învățător gradul I de la școala Puiești - târg, județul Tutova, era numit inspector școlar primar pe lângă Administrația Centrală a Ministerului. Cu 10 zile înainte, la 5 ianuarie, învățătorul de la școala lezer, Puiești, N. Andronache, era și el numit subrevizor școlar de control în învățământul primar din județul

18 D.J.A.N. Vaslui, fondul LMK, dos. 2./198, f. 44.

Tutova. Însă, la 18 februarie același an, Ministerul Educației Naționale, prin Ordinul 23115/1938 retrace delegațiile din controlul învățământului primar celor doi inspectori proaspăt promovați. Totodată, revizorul școlar Emil Manole de la școala Hălărești, numit odată cu cei doi de mai sus, era rechemat la catedră, în locul acestuia fiind numit V. Pânzaru. Peste puțin timp și acesta era rechemat la catedră, începând cu 12 martie 1938.

Ca peste tot în țară, și în instituțiile de învățământ, timpurile se precipitau și de multe ori interesele politice primau. La Revizorat, după V. Pânzaru, urmează N. Galaction, pentru ca în martie același an să-și desfășoare activitatea inspectorul școlar N. N. Iancu. Învățătorul gradul I de la școala Puiești Târg – lezer, N. Andronache, era numit subrevizor școlar de control în județul Tutova. Acesta era și președintele centrului de absolvire al cursului primar integral de la centrul Puiești, din ziua de 24 iunie, unde participau absolvenții școlii din Puiești, Puiești sat, Strâmba, Ruși. Dar cariera acestuia de subrevizor nu se termină la această dată, el fiind numit la 1 februarie 1942 subinspector școlar de control în locul lui I. Ibănescu chemat la catedră. Și subinspectorul școlar de cancelarie al județului Tutova, Ioan Taraze își va păstra funcția până pe 15 ianuarie 1942¹⁹.

19 Ibidem, Fondul Inspectoratului Școlar Tutova, dos. 3/1938, f. 10.

Ziua Europei, sărbătoare bifocală, a 5-a și a 9-a din a 5-a a lunii

- urmare din pagina 1 -

Structural, **Consiliul Europei** funcționează pe două dimensiuni: 1. federalistă, reprezentată de Adunarea Parlamentară, formată din parlamentari ai parlamentelor naționale, și 2. interguvernamentală, respectiv Comitetul Miniștrilor, format la rândul-i din miniștrii de externe ai statelor membre, ca organ de decizie.

Tot la Strasbourg, funcționează **Curtea Europeană a Drepturilor Omului** (CEDO), din care face parte câte un judecător din partea fiecărui stat membru.

Guvernele statelor membre, proporțional cu bogăția și populația lor, finanțează Consiliul Europei.

Drapelul său format din 12 stele aurii așezate în cerc pe un fond azuriu, cu deviza **Unitate în diversitate**, a fost adoptat în anul 1955, iar **imnul** este **Oda bucuriei** de Beethoven.

Atât **Consiliul Europei**, cât și **Curtea Europeană a Drepturilor Omului** sunt unice în lume, față de celelalte continente.

II

Sintagma **Consiliul Europei** nu este sinonimă cu **Uniunea Europeană**, fiind structuri organizatorice independente, dar cu obiective convergente.

Astfel, dacă originile **Uniunii Europene** le găsim în Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO), constituită la propunerea lui Robert Schuman, ministrul de externe al Franței, la 9 mai 1950, și din Comunitatea Economică Europeană (CEE), formată din șase state, în 1958, **Tratatul de la Maastrich** dă undă verde **Uniunii Europene** (UE), în anul 1993, cu sediul la Bruxelles, cu o amendare a bazelor ei constituționale prin **Tratatul de la Lisabona** (1 decembrie 2009).

Astăzi, numără 27 de state, ca uniune economică și politică, funcționând printr-un sistem de instituții supranaționale independente și interguvernamentale care iau decizii prin negociere. Aceste instituții sunt importante de reținut: **Comisia Europeană**, **Consiliul European**, **Consiliul Uniunii Europene**, **Curtea Europeană de Justiție** și **Banca Centrală Europeană**, iar **Parlamentul European** este ales cincinal de către cetățenii europeni. Mai putem menționa alte componente ale acestui sistem: **Spațiul Schengen**, cu controale vamale desființate; **Zona Monetară Euro**, formată din 17 state; **Misiunile Diplomatie Permanente**, care reprezintă UE la ONU; **Organizația Mondială a Comerțului**, **G8** și **G20**.

Conchidem că **UE**, formată din 500 milioane de locuitori, este, de facto, o confederație și, având de la 1 decembrie 2009 personalitate juridică internațională, poate încheia tratate.

În octombrie 2008, Parlamentul European a recunoscut, ca sărbătoare oficială pentru UE și Europa, ziua de 9 mai, preluând totodată însemnele simbolice ale Drapelului și Imnului adoptate de Consiliul Europei.

Pentru rezultatele obținute, în existența sa de peste o jumătate de secol, la progresul păcii și reconcilierii, democrației și drepturilor omului în Europa, UE a fost distinsă cu **Premiul Nobel în 2012**.

III

Un rol însemnat au jucat cele două organizații internaționale și în înlăturarea haosului de după al doilea război mondial, dar și la căderea Lagărului Socialist, începând cu date de 9 mai 1945 – Ziua Victoriei, capitularea necondiționată a Germaniei naziste.

Interpretarea ezoterică a zilelor oficiale de sărbătorire a acestor evenimente de natură existențială pentru întregul glob ne întărește ideea că nimic în univers nu este întâmplător.

* **Numărul 5** – pentru a 5-a zi și pentru a 5-a lună calendaristică – luat ca zi de sărbătoare pentru Europa, reprezintă, în sens Sefirotic, Dreptate și Rigoare, iar semnificația numerală rezidă în imaginea Omului după cădere, ca Pentagramă, semnul voinței suverane – Steaua Înflăcărată, în mijlocul căreia se află litera **G**, semnificând: God, Geometrie, Geniu, Gnoză, Gravitatie, adică lumina spirituală, știută de la Pitagora încoace, iar în iconografia

creștină reprezintă cele cinci răni ale lui Iisus în timpul răstignirii. În universul Artei Regale, Ucenicul este inițiat la gradul de Calfă, aflat sub puterea Stelei Înflăcărate. Kabala desemnează numărul 5 (numit Hadom, în alfabetul aramaic, „formosus, majestuos”) ca fiind al îngerilor Seraphim, al căror atribut sunt Forța, Puterea.

* **Numărul 9** – pentru **Ziua Europei UE** – reprezintă în sens Sefirotic Fecunditate. Kabala desemnează numărul 9 ca fiind divin (Tehor „mundus purus”), al 9-lea ordin de îngeri, Cherubin, care guvernează nașterea oamenilor. Atributul său este Yesod „temelia”.

Pentru români, **9 Mai 1877**, reprezintă **Ziua Independenței Naționale**, când Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe, membru al Atelierului Steaua Dunării, a prezentat, în Adunarea Deputaților din București, Declarația de Neatârnare față de Imperiul Otoman, votată de Senat.

Pentru europeni, **9 Mai 1945**, este **Ziua Victoriei**, respectiv capitularea necondiționată a Germaniei naziste, nonarul fiind numărul generării, misterului și inițierii.

În ambele situații, atât pentru români, cât și pentru europeni, a fost o Fecundare a libertății, fraternității, egalității.

* **Numărul 12** – numărul stelelor de pe **Drapelul Europei** – corespunde numărului divin Shadai, care stăpânește cel de-al treilea cer și inteligențele de ordinul trei ca număr al desăvârșirii: guvernează Sfera lui Saturn, ceasul al 12-lea, 12 luni ale anului, 12 apostoli ș.a.m.d.

Quod erat demonstrandum.

Tripla semnificație a zilei de 9 mai

Laurențiu CHIRIAC

În evoluția multimilenară a poporului român, evenimentele de la **9 mai 1877 - Ziua Independenței** și **9 mai 1945 - Ziua Victoriei**, precum și cele legate de **9 mai 1951 - Ziua Europei** se înscriu ca momente glorioase ale luptei oamenilor pentru libertate, independență, unitate și solidaritate. Sărbătorirea **zilei de 9 mai** este pentru poporul nostru un prilej de îndreptare a gândurilor pline de recunoștință către generațiile de luptători și eroi pentru dreptate socială, libertate, unitate și independență.

9 Mai 1877 - moment de cotitură în istoria poporului român

Apărarea independenței și a libertății patriei a reprezentat dintotdeauna o valoare supremă pentru poporul nostru. Pentru aceasta, înaintașii noștri au purtat grele bătălii - începând din epoca veche, continuând cu epoca medie, modernă și contemporană - împotriva năvălitorilor străini, a regatelor și imperiilor vremii. Inaugurând epoca modernă, *secolul revoluțiilor* (1784-1878) a descătușat energiile poporului român, asigurând depășirea tuturor obstacolelor ridicate de cercurile ultraconservatoare externe. Înaintând pe calea deschisă de răscoalele și revoluțiile din 1784, 1821, 1848-1849, națiunea română a realizat, prin actul energic din ianuarie 1859, Unirea Moldovei cu Muntenia și a pus bazele statului modern România sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza.

Urmărind cu atenție ridicarea la luptă a popoarelor balcanice din Serbia, Muntenegru, Bosnia, Herțegovina și Bulgaria împotriva Imperiului Otoman, dar și dorințele de revanșă ale Rusiei țariste, reprezentanții guvernului României au avut o întrevvedere cu reprezentanții guvernului rus în data

de 29 septembrie 1876, la Livadia (Crimeea). Partea română a acceptat, în principiu, trecerea armatei ruse prin teritoriul României (pe baza unei convenții care s-a semnat în 1877), în cazul unui război ruso-turc.

Al doilea pas s-a făcut la data de 4/16 aprilie 1877, prin semnarea la București a *Convenției româno-ruse*, prin care se accepta trecerea pe teritoriul României a armatei ruse spre Balcani. Cu acest prilej, guvernul Rusiei se angaja să apere integritatea teritorială a țării noastre și să respecte drepturile și rânduielile politice ale statului român.

Guvernul României a declarat mobilizarea generală la data de 6/18 aprilie 1877, aducând sub arme 120.000 de oameni, dintre care 58.700 făceau parte din armata operativă. Conform înțelegerii, trupele române au ocupat poziții de apărare pe Dunăre. La data de 10/22 aprilie 1877 s-au întrerupt relațiile diplomatice dintre România și Turcia. În ziua de 11/23 aprilie 1877, armata Rusiei a trecut frontiera României. În ziua de 12/24 aprilie 1877, Rusia a declarat război Turciei. Armata turcă a ripostat la 21 aprilie/3 mai, bombardând cu artileria grea orașul Brăila, iar la 26 aprilie/8 mai localitățile Calafat, Bechet, Oltenița și Călărași. În aceeași zi, artileria română a răspuns bombardamentului turc bombardând fortăreața Vidin.

În zilele de 28/29 aprilie-10/11 mai, Parlamentul României a adoptat o moțiune prin care s-a declarat starea de război cu Imperiul Otoman. După numeroase inițiative economice, diplomatice și de apărare, menite a consolida statul modern, sesiunea extraordinară a Adunării Deputaților a proclamat la data de **9 mai 1877**, printr-un act legitim de voință și autodeterminare națională, **independența de stat a României**, de la care se împlinesc anul acesta 134 de ani. Ministrul de externe, Mihail Kogălniceanu, interpelat de

deputatul Nicolae Merfe, a declarat în fața adunării: *“Suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare..., suntem o națiune liberă și independentă”*. O interpelare asemănătoare a venit și de la Senat, în ziua de 10 mai din partea senatorului Alexandru Orăscu, la care Mihail Kogălniceanu a dat un răspuns asemănător celui de la Cameră: *„Declarăm dar, că de aici încolo ne așteptăm la o viață independentă, la o viață de sine stătătoare...”*.

Proclamarea independenței a fost salutăată cu entuziasm de toți locuitorii țării și de către românii din provinciile istorice aflate încă sub dominație străină. Adeziunea largă, de masă, la actul din 9 mai 1877, care însemna realizarea unuia dintre idealurile fundamentale urmărite de secole de înaintași, a stat la temelia sprijinului neprecupețit acordat de întreaga noastră națiune oștirii române, angajate în războiul menit să consacre independența deplină a țării. Din prima și până în ultima zi a confruntărilor, populația a contribuit masiv, prin ofrande în bani, alimente, obiecte de îmbrăcăminte, medicamente, furaje și alte bunuri, la înzestrarea, echiparea și întreținerea unităților operaționale românești. Numeroși locuitori s-au oferit să participe, ca voluntari, la marile bătălii desfășurate în sudul Dunării. Toate aceste aspecte au conferit, de la început, războiului din 1877-1878 un caracter popular și național, asigurând oștirii, pe lângă sprijinul material, un însuflător suport moral.

După insuccesele armatei ruse în cele două bătălii de la Plevna, din datele de 8 și 18 iulie 1877, Marele Duce Nicolae, comandantul suprem al armatelor rusești, a adresat o telegramă principelui Carol I, care se afla la Poiana Marele, județul Dolj (la Cartierul General al Armatei Române), cerându-i cu insistență să treacă armata română peste Dunăre, în Bulgaria. La data de 19/31 iulie 1877, primele unități ale armatei române au trecut Dunărea și au luat în primire podul de vase de la Zimnicea-Șiștov. În ziua de 10/22 august 1877, unități ale armatei române din Divizia a 4-a au primit “botezul focului” în fața Plevnei. La data de 27 august/8 septembrie 1877, s-a desfășurat primul atac românesc al Regimentului 13 Dorobanți Vaslui/Iași, în direcția redutei Grivița din sistemul de apărare al Plevnei, cucerindu-se o poziție întărită în fața acestei redute.

În ziua de 30 august/11 septembrie 1877 (ziua onomastică a țarului Alexandru al Rusiei) s-a desfășurat a treia bătălie de la Plevna, una din cele mai mari bătălii ale războiului. După o eroică înclăștare, trupele române au ocupat puternica redută Grivița 1. Au căzut în luptă aproape 800 de soldați, în frunte cu bravii ofițeri, maiorul Gheorghe Șonțu, căpitan Valter Mărăcineanu și alți ofițeri. Nereușindu-se să se ocupe cetatea Plevna, s-a dispus prelungirea asediului ei și scoaterea din luptă a cetății Rahova în noiembrie, remarcându-se în luptele de acolo ostașii din Detașamentul Slăniceanu. Dintre ofițerii căzuți în lupte reținem pe maiorii C. Ene și Dimitrie Giurăscu. În ziua de 28 noiembrie/10 decembrie 1877, trupele românești au cucerit puternicele redute de la Opanez, obligând pe generalul Osman-pașa să capituleze cu cei 45.000 de ostași turci.

De la data de 1 decembrie 1877, trupele române s-au îndreptat spre cetatea medievală Vidin, cucerind rând pe rând avanposturile sale Smârdan, Tatargic, Inova, Novoselce, Belogradic și apoi Vidinul. În ziua de 23 ianuarie/4 februarie 1878 s-a semnat armistițiul în războiul ruso-româno-turc. **Tratatul de pace ruso-turc de la San Stefano** (19 februarie/3 martie 1878) stipula recunoașterea independenței României, alături de cea a Serbiei și a Muntenegrului, precum și autonomia Bulgariei. Dobrogea era cedată Rusiei, care-și rezerva dreptul s-o schimbe “cu partea Basarabiei cedată României prin Tratatul de pace de la Paris la 1856, după războiul Crimeei din 1853-1856”. În perioada 1 iunie/1 iulie 1878 s-a desfășurat **Congresul internațional de la Berlin**, în cadrul căruia s-a recunoscut independența de stat a României și drepturile ei asupra Dobrogei, teritoriu străvechi românesc, iar județele

Bolgrad, Cahul și Ismail din sudul Basarabiei (retrocedate Moldovei prin Tratatul de la Paris din 1856) au fost încorporate din nou în Imperiul țarist.

Armata Română a pierdut pe teritoriul Bulgariei 10.000 de oameni, care au semnat cu viața lor actul independenței de stat a României. În ziua de 8/20 octombrie 1878, armata română victorioasă și-a făcut intrarea triumfală în București, defilând pe Podul de la Mogoșoaia.

Moment de cotitură în istoria poporului român, proclamarea independenței - consacrată pe câmpurile de bătălie și apoi recunoscută pe plan internațional - a deschis perspective favorabile dezvoltării în ritm susținut a societății românești. Cucerirea independenței a pregătit condițiile pentru reîntregirea țării, prin marele act istoric al Marii Uniri din 1918.

9 mai 1945 - încheierea celui de al doilea război mondial în Europa

Către sfârșitul primei decade a lunii mai 1945, sutelor de mii de combatanți din armatele participante la bătălia pentru înfrângerea fascismului german, aflați în primele linii în Podișul Boemiei, pe Elba, în zonele Linz sau Graz, din zonele muntoase ale Austriei, le-a fost dat, în sfârșit, să trăiască momente înălțătoare prin liniștea lor bruscă, ieșită parcă din obișnuința omenească. În noaptea de 8 spre 9 mai, la ora 2.00, în cartierul berlinez Karlshorst, căpeteniile celui de-al treilea Reich au semnat **actul capitulării necondiționate** în fața reprezentanților principalelor puteri aliate. În mod oficial, cel de-al doilea război mondial în Europa luase sfârșit, prin strălucita victorie a Națiunilor Unite asupra Germaniei naziste. Pe cea mai mare parte a frontului au amuțit tunurile și mitralierele, încetând exploziile infernale. Doar în sectoarele din Podișul Boemiei, în care acționau trupele sovietice și cele române, luptele au mai durat câteva zile, până la 12 mai, datorită refuzului unei grupări germane din zonă de a depune armele.

Marea victorie asupra fascismului din mai 1945 a găsit armata română în prima linie, alături de celelalte forțe ale coaliției antihitleriste. Prin mobilizarea întregului său potențial material și uman, prin jertfele date pe câmpurile de luptă, poporul român și-a înscris numele la loc de cinste, în cronică războiului, el aducându-și o contribuție de preț la salvarea civilizației umane, grav amenințate de puterea nazistă. Prin mutarea, aproape instantanee, cu câteva sute de kilometri a frontului până către granițele Bulgariei, Iugoslaviei și Ungariei, Înaltul Comandament al Wehrmachtului s-a văzut nevoit să abandoneze spațiul balcanic, Germania fiind amenințată direct și dinspre sud-est. Ostașii români s-au bătut apoi cu îndârjire, în cooperare cu trupele sovietice din componența Fronturilor 2 și 3 Ucraineane, pentru desăvârșirea eliberării teritoriului național de sub ocupația horthysto-hitleristă și mai departe pe teritoriile Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, până la victoria finală. Cifra totală a efectivelor române participante în luptele pentru înfrângerea fascismului a depășit 540.000 de oameni, iar tributul de sânge plătit de cele două armate române (Armata 1-a și Armata a 4-a), care s-au găsit aproape tot timpul în ofensivă, mărind de regulă pierderile, s-a ridicat la aproape 170.000 de morți, răniți și dispăruți. Ostașii noștri s-au bătut cu trupele hitleriste și horthyste timp de 260 de zile (din august 1944 până în mai 1945), au luat pieptiș 20 de masive muntoase mai importante, au forțat 12 cursuri de ape, au eliberat mai mult de 8717 localități și alte puncte populate din România, Ungaria, Cehoslovacia și Austria, dintre care 53 orașe. Trupele române combatante au distrus sau capturat însemnate cantități de muniții, armament, tehnică de luptă, au capturat 120.000 de prizonieri și circa 20.000 de militari uciși în luptă. În total, Armata română a scos din luptă valoarea a 14 divizii germane

și ungare din acea vreme. Faptele de arme, cutezanță, eroism și pricepere ostășească săvârșite de militarii români pe frontul antihitlerist au fost evidențiate în numeroasele ordine de zi pe care le-au dat ministrul de război, comandanții de armate, de corpuri de armată și de divizii în timpul războiului.

Demn de subliniat este și faptul că participarea României la înfrângerea inamicului s-a sprijinit exclusiv pe resursele economice și financiare ale țării noastre, fapt aproape singular în rândurile statelor mijlocii și mici, componente ale coaliției antihitleriste. Întreaga armată română care a acționat pe frontul antifascist a fost înzestrată și aprovizionată prin eforturile poporului român, cheltuielile economico-financiare ale statului român în perioada războiului antihitlerist trecând cu mult peste un miliard de dolari (la nivelul valutei din 1938).

Acțiunea militară a României desfășurată în cadrul coaliției antihitleriste a adus și importante beneficii strategice și operative, grăbind victoria asupra armatei naziste. Comparativ cu aportul altor state ale Națiunilor Unite participante la război, contribuția României la obținerea marii biruințe de la 9 mai 1945 se situează la un loc de frunte, definit ca atare de personalități politice și militare din țările aliate.

Cu toate acestea, statutul internațional al României la sfârșitul celui de-al doilea război mondial a fost fixat practic (nedrept), prin așa-zisa *Convenție de armistițiu* semnată la Moscova la 12 septembrie 1944 și „înțelegerile” convenite în capitala sovietică, în octombrie același an, între I. V. Stalin și W. Churchill privind delimitarea sferelor de influență în Europa Centrală, de Est și de Sud. La Paris, în pofida aportului militar, economic și uman considerabil la marea victorie aliată din mai 1945, România a fost tratată ca un stat învins, clauzele teritoriale, politice, economice și militare fiind oneroase.

Tratatul de pace cu România, semnat la 10 februarie 1947, nu a recunoscut cobeligeranța țării noastre din anii 1944-1945, fapt ce a constituit o mare nedreptate săvârșită față de poporul român. Omagierea ostașilor care și-au dat viața pentru înfrângerea fascismului, trezește cele mai alese sentimente în rândurile oștirii și a populației civile, care iartă, dar nu uită jertfele bunicilor și părinților noștri pentru apărarea pământului strămoșesc.

9 mai - Ziua Europei

După încheierea celui de al doilea război mondial, o seamă de personalități ale vieții politice europene au fost preocupate de crearea unor instituții pentru apărarea păcii și prevenirea unor noi războaie. În anul 1950, din inițiativa lui Jean Monnet și a lui Robert Schuman (ministrul afacerilor externe al Franței), s-au pus bazele colaborării cu cancelarul Germaniei, Konrad Adenauer, în spiritul înțelegerii și al bune colaborări între Franța și Germania și cu celelalte popoare europene.

Anul 1957 a constituit un alt punct de referință pentru colaborarea politică, economică și culturală între Franța, Germania, Italia, Belgia și Luxemburg, în baza înțelegerii de la Bruxelles. În anul 1968 numărul statelor membre ale Uniunii Europene au crescut la 15, iar în anul 2004 la 25 state, conform summit-ului de la Maastrich (Olanda).

România a aderat la principiile Uniunii Europene în anul 1995, iar la 25 aprilie 2005 statele membre i-au confirmat adeziunea, fiind primită în Uniunea Europeană, împreună cu Bulgaria, în ianuarie 2007, numărul statelor Uniunii Europene crescând la 27.

De peste Nistru, cu durere

- urmare din pagina 1 -

Istoria adevărată evidențiază prezențele medievale românești de peste Nistru, unde boierii din Moldova dețineau zeci de sate, toate parohiile ortodoxe erau supuse înalților ierarhi ai Proilavei (Brăilei) dar, cel mai adesea, Episcopiei Hușilor, unde erau hirotonisiți preoții. Legăturile de orice natură erau foarte strânse, de la căsătorii până la alianțe militare. Și să mai amintim că voievodul Moldovei, Gheorghe Duca, a fost, totodată, hatmanul Ucrainei, guvernând și actualul teritoriu al Transnistriei.

În acel „an astral”, 1918, după expresia lui Ștefan Zweig, când teritoriul dintre Prut și Nistru s-a integrat patriei-mamă, România, românii de peste Nistru și-au exprimat direct, fără echivoc, aceeași fierbinte năzuință. La un congres ținut la Odessa, în numele a peste 10.000 de soldați, români dintre Nistru și Bug, purtătorul de cuvânt al acestora, Toma Jalba, rostea: „Dar pe noi cui ne lăsați, fraților? Ne lăsați acum ca șoarecele în gura motanului.”. Și, într-adevăr, așa au fost lăsați acești frați ai noștri vitregiți de soartă. În 1924, ocupanții ruși s-au gândit să speculeze apartenența lor etnică, folosind cu viclenie denumirea de „moldoveni” a românilor din zonă, și au creat o așa-numită Republică Sovietică Socialistă Autonomă Moldovenească, cu capitala la Balta, apoi Tiraspol. Au stabilit la conducerea sa un soviet în care figura un singur român (moldovean, cum ziceau ei) care, nu peste puțin timp, a fost împușcat ca spion...

Această vremelnică înjghebare statală avea un scop clar: pasul următor să fie Republica Sovietică Socialistă Moldova,

între Nistru și Prut sau până la Carpați, doar și vasluienii și băcșoanii, de exemplu, fac parte din poporul moldovenesc... Parțial și temporar au reușit.

A urmat, însă, acel an, 1989, considerat și el „astral”, ascunzând mistere care vor putea fi dezlegate doar peste zeci de ani sau niciodată și care, pe lângă altele, ne-a îndemnat pe noi, românii, să privim cu mai multă tragere de inimă spre răsărit.

După impresionantul entuziasm al podurilor cu flori, satirizate, între alții, de Vadim Tudor, însărcinat de cine trebuia cu ridiculizarea naționalismului românesc, a urmat o nouă întunecare, dirijată cu iscusință de la București și Chișinău, de cei școliți la Moscova și supărați pe naționalismul lui Ceaușescu, puși acuma în fruntea bucatelor. Adăugându-se alte mizerii, determinate de micul comerț bișnițar și de antrenarea românilor de pe ambele maluri ale Prutului în așa-zisa politică, de fapt în înfruntarea între diverse grupuri de interese, sentimentul național a fost, și el, înlăturat în mod susținut din viața socială. Și totuși, în pofida tuturor acestor neajunsuri, românii dintre Prut și Nistru, printr-un proces complex în care rostul de catalizator aparține intelectualilor, se străduiesc să-și reconstruiască identitatea.

În componența Republicii Moldova, prin propria existență dar și ca un simbol al comunităților românești răspândite prin toate colțurile fostului Imperiu Sovietic, intra și o zonă românească de peste Nistru. În 1992, acolo s-au petrecut evenimente tragice, care împovărează conștiința românilor

care știu ce mai înseamnă așa ceva. La 20 de ani după acea vărsare de sânge românesc pentru apărarea neamului și nu pentru cotopirea unor țări străine care nu ne-au deranjat cu nimic, la Chișinău, pe 2 martie 2012, a apărut volumul „În Memoriam. În memoria eroilor căzuți la Nistru în 1992”. Nu pot numi acest volum decât o carte a lacrimii, a durerii: 315 morți, 240 cu portrete, celorlalți știindu-li-se numai numele, uneori anul nașterii și, sigur, cel al morții. Desigur, au mai fost și alții care au murit pentru patrie, dar nu au fost cuprinși în aceste pagini.

Să urmărim firul evenimentelor, așa cum au fost prezentate de autorii comentariilor, Gheorghe Balan, Vitalie Ciobanu, Gheorghe Cojocar, referenți științifici fiind Alexandru Moraru, Eduard Ohradciuc, Valeriu Rusu. Momentul crucial care a declanșat următoarele evenimente a fost proclamarea Republicii Moldovenești Nistrene, la începutul anului 1990, ca pretins stat autonom, însumând teritoriul Republicii Moldova de peste Nistru și orașul Tighina, de dincoace. Era rezultatul acțiunilor elementelor comuniste pro-ruse dirijate de la Moscova, recurgând la manipulări evidente pentru realizarea unui avanpost rusesc, pe o poziție cât mai la vest. Au existat, însă, acțiuni pregătitoare. În septembrie 1989, în satul Parcani, raionul Slobozia (denumiri românești!), a avut loc un congres al deputaților „de la toate nivelurile”, care au cerut autonomia teritoriului din stânga Nistrului în cadrul Republicii Moldova. În 1990 hotărârile au fost punte în practică, a început organizarea unor forțe armate sub titulatura de „detașamente pentru sprijinirea miliției”, care au luat ființă, rând pe rând, în toate orașele. Începutul l-a făcut Tiraspolul, iar de la 6 mai 1991 s-a trecut la nesupunerea treptată față de structurile statale ale Republicii Moldova. Un grup autodenumit „Patrioții din Dubăsari” (iar o denumire românească!) redactează un apel în care este denigrată conducerea de la Chișinău, la 1 septembrie 1991 grupuri de femei blochează căile ferate, iar al 6 septembrie 1991 se creează garda republicană.

De acum, incidentele și ilegalitățile se țin lanț. Un act cu totul ieșit din comun l-a constituit o adunare a ofițerilor și subofițerilor din armata 14 rusă, care au avut cutezanța să declare că indiferent de ordinele primite de la Moscova, ei se vor alia cu separatiștii nistreni și, la nevoie, vor lupta alături de aceștia.

Separatiștii mai aveau nevoie și de un președinte, iar la 1 decembrie 1991 își aleg unul în cadrul unui referendum falsificat, care nici nu s-a desfășurat în toate localitățile. În acest context, alegerile pentru președintele Republicii Moldova, din 8 decembrie 1991, au fost sabotate, recurgându-se la forță. În continuare, pe 8 ianuarie 1992, la Tiraspol, se ia o hotărâre prin care Republica Moldova este definită drept o comunitate a trei entități statale: Moldova, Transnistria, Găgăuzia.

Conflictele sângeroase se țin lanț, au loc aproape zilnic, volumul pe care-l prezentăm enumerând zeci și zeci, în care victimele aparțin, în majoritate, celor care doreau menținerea stabilității moldovenești peste Nistru. Perfidia rusească este, și ea, la locul ei. Deși se știa de toată lumea că rușii, prin armata a 14-a și prin armamentul și munițiile retrase din fosta Republică Democrată Germană, îi aprovizionează pe separatiști, au fost înscenate atacuri în care, chipurile, aceștia și-au însușit cu forța arme de la armata a 14-a. Un alt exemplu edificator pe care îl cităm din volum: „Sfidând autoritățile de la Chișinău, congresul VI al deputaților poporului din Federația Rusă a adoptat, la 8 aprilie 1992, o rezoluție privitoare la respectarea drepturilor omului în Transnistria, invocând compasiunea pentru năzuința poporului din Transnistria spre autodeterminare, după ce însuși experți ai ministerului rus de externe au recunoscut că pretențiile la autodeterminare ale minorităților ruse din stânga Nistrului nu aveau nici un suport juridic.” (p.151). Un potop de declarații, inclusiv ale Statelor Unite, conferințe

și stabilirea unor condiții de pacificare, acordarea armatei a 14-a statutul de forță-tampon între beligeranți, toate s-au dovedit o inutilă apă de ploaie. Și președintele Igor Smirnov al Republicii Moldovenești Nistrene a trecut, pe față, armata a 14-a sub comanda sa directă, iar 300 dintre cadrele sale au fost transferate la comanda sau instruirea detașamentelor paramilitare. Teoretic, forțele militare respective ar fi trebuit să se subordoneze guvernului de la Chișinău, să depună jurământ de credință către acesta. În paralel, Chișinăul se adresează, iarăși, unei mulțimi de organisme internaționale, încearcă să se bazeze pe deciziile unei comisii de negocieri, invocă, mereu, tratatul de la Helsinki privind frontierele statelor suverane, dar totul este în zadar. Chiar în ziua de 19 mai 1992, când președintele moldovean, Mircea Snegur, se adresa șefilor de stat și de guverne, subliniind pericolul militar, ministrul Apărării al Federației Ruse a imediat comandantului armatei a 14-a următorul ordin: „Având în vedere că Transnistria este pământ rusesc și situația de acolo s-a agravat, trebuie să-l apărăm cu toate mijloacele și pe toate căile. Pentru aceasta, vi se cere: să fie completate din rezervele pentru mobilizare toate unitățile armatei a 14-a staționate pe teritoriul Transnistriei; să fie aduse în stare de pregătire deplină de luptă toate unitățile militare; să fie deblocate toate unitățile militare pentru a face posibilă deplasarea tehnicii de luptă.” (p.185). În această situație de maximă gravitate, Mircea Snegur se adresează, de data aceasta, lui Boutros Boutros Gali, Secretarul General al Organizației Naționale Unite (ONU): „La 19 mai 1992, trupe militare ale armatei a 14-a au trecut fășii de partea forțelor separatiste antiguvernamentale, înzestrându-le cu tehnică militară modernă, inclusiv tancuri și rachete, și susținându-le în acțiunile lor violente împotriva structurilor constituționale ale statului, precum și a populației pașnice.” (p.195). Sesizarea nu a avut un rezultat practic, doar un răspuns extrem de vag pe 23 mai, în timp ce sângele curgea mai departe.

Dacă luptele propriu-zise au încetat după luna iulie, situația rămâne, în continuare, incertă, tensionată, prin prezența (chiar simbolică) a armatei a 14-a. Maldărul de declarații nu repara jertfele umane impresionante pe care le-am amintit mai sus. Revenind asupra lor, observăm că majoritatea celor căzuți erau voluntari sub 25 de ani, începând de la 19, de exemplu Racu Alexei Sergiu, ca să ne mărginim numai la el: „Născut la 18 ianuarie 1973. Voluntar din localitatea Marcăuți, raionul Dubăsari. Decedat la 27 iulie 1992, la Cocieri.” (p.186). Alături de jertfa tinerilor, se cuvine să amintim și jertfa unor femei ca: Popescu Maria Dumitru („Născută la 1950. Mobilizată din localitatea Taraclia, raionul Căinari. Decedată la 24 mai 1992, la Taraclia.” - p. 178); Solomon Eugenia Dumitru („Născută în 1948. Decedată la 27 iulie 1992, la Marcăuți, raionul Criuleni.” - p.206).

Cartea (apărută în 2012) despre evenimentele din 1992, relatate în paginile sale, devine, din păcate, tot mai apropiată de actualitate de la zi la zi. După Crimeea, se pare că pofta rusească de teritorii nu se va opri aici. Așa cum URSS-ul, care avea mii de insule, s-a lăcomit și la singura noastră insulă, a Șerpilor, rușii și-ar putea dori ca, pe lângă imensul lor teritoriu, să aibă și fășia de pământ transnistrian și să se strice, apoi, de răs în fața diferitelor declarații, conferințe, proteste, etc. În privința Bucureștiului, nici o problemă. Veșnic încăierăți între ei, politicienii români vor afla, eventual, de pe Internet sau din presă ce s-a mai întâmplat cu Transnistria. Cei de la Bruxelles habar nu au unde se află acest teritoriu (la fel cum au crezut că Budapesta este capitala României), iar în privința oamenilor obișnuiți, îmi amintesc de expresia tâmpă a cuiva care mi-a spus, cu multă mândrie, că pe el nu-l interesează Transnistria ori Basarabia, ci doar existența proprie.

Securitatea și intelectualii în România anilor '80 (3)

- urmare din pagina 1 -

Liviu ȚĂRANU

La fel stau lucrurile și atunci când ne referim la cea mai importantă direcție a Securității în plan intern: **Direcția I** (care apare uneori cu denumirea „Informații Interne”).

Pentru a ne edifica asupra obiectului general de activitate al acesteia redăm un extras din *Regulamentul de funcționare*, unde se aflau înscrise atribuțiile **Direcției I**: „Direcția I-a informații interne este unitatea centrală de linie a Ministerului de Interne, înființată în baza dispozițiilor Decretului nr. 130/1972 și are misiunea de a organiza, controla și îndruma activitatea informativ-operativă pentru prevenirea, descoperirea și lichidarea acțiunilor complotiste, de subminare a puterii de stat, de atentat și de propagandă împotriva orânduirii socialiste. Asigură îndeplinirea obligațiilor ce revin organelor Securității statului în vederea apărării secretului de stat în instituțiile unde desfășoară munca informativ-operativă și contribuie la prevenirea, descoperirea și lichidarea oricăror fapte infracționale, în care sunt implicate persoane din problemele, obiectivele, locurile și mediile date în competența aparatului de informații interne”².

Așadar, atribuțiile erau structurate pe zone și categorii de fapte care intrau în sfera de activitate a **Direcției I** informații interne. Astfel, direcția lucra nemijlocit sau lua în control: „cazurile cu un grad mare de periculozitate socială; dosarele de urmărire informativă asupra persoanelor suspecte a avea rol de conducere pe țară în activitatea ostilă; cele cu legături de activitate dușmănoasă cu grupări reacționare din străinătate sau emisari ai acestora, precum și acelea la a căror rezolvare participă mai multe inspectorate ale Ministerului de Interne”; desfășura nemijlocit activitate informativ-operativă în instituțiile centrale ale statului; coordona, controla și îndruma activitatea inspectoratelor județene și a municipiului București, pe linie de informații interne, pentru „organizarea muncii informative la nivelul cerințelor, în vederea cunoașterii temeinice a situației operative, prevenirii, descoperirii și lichidării oricăror fapte de natură să aducă atingere securității statului”; elabora planul de căutare a informațiilor pe linie de informații interne, îl prezenta spre aprobare conducerii ministerului, asigura adaptarea lui la specificul fiecărui inspectorat, controla și urmărea executarea la timp și în bune condiții a sarcinilor stabilite; centraliza, studia și analiza datele obținute pe linie de informații interne, raportând conducerii ministerului concluziile cu privire la evoluția situației operative pe probleme, eficiența măsurilor și metodelor folosite pentru contracararea acțiunilor ostile și propunea măsuri de îmbunătățire a muncii; elabora sinteze și alte materiale documentare, pe probleme sau cazuri concrete, pe care le difuza la inspectorate pentru orientarea muncii de informații interne, instruirea ofițerilor pe profil și generalizarea experienței pozitive; efectua, cel puțin o dată la doi ani, controale asupra întregii activități de informații interne din inspectoratele județene și al municipiului București, raportând conducerii ministerului concluziile desprinse și măsurile de îmbunătățire a muncii; solicita sprijinul organelor și organizațiilor de partid și colabora cu organizațiile de masă, obștești și celelalte unități ale administrației de stat, în vederea clarificării cu operativitate a semnalărilor de fenomene negative în obiectivele, locurile și mediile unde munca de securitate ținea de aparatul de informații interne; executa orice alte misiuni ordonate de conducerea Ministerului de Interne”³.

Atribuțiile enumerate mai sus erau foarte largi și permiteau, așa cum s-a întâmplat, nenumărate abuzuri. În plus, paralelismul cu alte direcții nu putea fi evitat tocmai ca urmare a acestor formulări imprecise.

Ca structură, în anii '80, Direcția I era alcătuită din șapte servicii:

Serviciul 1 – asigura organizarea și desfășurarea muncii informativ-operative în rândul membrilor fostei organizații legionare.

Serviciul 2 – asigura organizarea și desfășurarea muncii informativ-operative în rândul membrilor fostelor partide și organizații naționalist-fasciste și iredentiste care au activat în România și al altor persoane cu concepții ostile naționalist-șovine și iredentiste din rândul naționalităților conlocuitoare: maghiară, germană și ucraineană.

Serviciul 3 – asigura organizarea și desfășurarea muncii informativ-operative în rândul membrilor fostelor partide burghezo-moșierești, foștilor condamnați pentru infracțiuni împotriva securității

statului (alții decât cei care au făcut parte din partide sau organizații politice fasciste, burgheze, cultice ori sectante), cadrelor fostului aparat de represiune burghez și persoanelor fără antecedente politice ori penale, care prin activitatea lor aduceau atingere securității statului și nu intrau în competența altor unități.

Serviciul 4 – asigura organizarea și desfășurarea muncii informativ-operative pentru descoperirea și neutralizarea persoanelor care, sub acoperirea activității religioase, inițiau acțiuni dușmănoase. Desfășura nemijlocit activitate informativ-operativă în cadrul Departamentului Culelor.

Serviciul 5 – asigura organizarea și desfășurarea muncii informativ-operative în rândul persoanelor care lucrau în domeniile științei, artei, culturii, justiției, presei și sănătății care, din cauza antecedentelor politice ori penale sau a atitudinii politice ce o adoptau, puteau aduce prejudicii securității statului.

Serviciul 6 – asigura organizarea și desfășurarea muncii informativ-operative în rândul persoanelor din cadrul corpului didactic, studenților, elevilor și aparatului administrativ din instituțiile de învățământ, care din cauza antecedentelor politice ori penale sau activității prezente puteau prejudicia securitatea statului, precum și în rândul „elementelor ostile” din cadrul corpului didactic, doctoranzilor, studenților și elevilor străini aflați la studii în România.

Serviciul 7 – organiza activitatea de secretariat, informare, documentare, sinteză, evidență operativă, asigurare tehnico-materială și gospodărire a unității în conformitate cu legile statului și ordinele ministrului de Interne.

Pentru îndeplinirea sarcinilor, serviciile direcției cooperau între ele „asigurând pe linia problemelor, obiectivelor, locurilor și mediilor ce le aveau în răspundere, exercitarea atribuțiilor Direcției I, precum și a altor misiuni ce li se vor ordona”⁴.

Așadar, Direcția I era, între direcțiile Securității, de departe cea mai importantă, ca atribuții și sferă de acțiune în supravegherea intelectualității. Practic, toți dușmanii reali, potențiali și imaginari ai regimului, de la foștii legionari și până la intelectualii dizidenți, intrau sub lupa și controlul Direcției I.

Din fericire, la un așa „generos” front de lucru, Direcția I nu a beneficiat de o conducere pe măsură. Cu alte cuvinte, marile figuri ale Securității nu au fost „emanația” Direcției I-a. Șefii acesteia nu au fost nume celebre precum cele ale spionajului românesc sau ale altor direcții interne (contraspionajul, contrainformațiile economice și cercetările penale).

În perioada de referință direcția a fost condusă, în ordine cronologică, de doi generali – Dumitru Iancu Tăbăcaru și Aron Bordea – și de colonelul Gheorghe Rațiu. Locțiitorii șefului direcției au fost: general-maior Ioan Șerbănoiu, colonel Ștefănescu Mircea, locotenent-colonel Gavrilă Gheorghe, locotenent-colonel Pleșea Constantin, locotenent-colonel Moga Elena și locotenent-colonel Anastasiu Gabriel. Între șefii de serviciu, cea mai cunoscută figură este cea a locotenent-colonelului Ilie Merce.

Direcția III-a (contraspionaj)

Ca și în cazul celorlalte direcții, atribuțiile erau fixate în baza Decretului nr. 130/1972, modificat prin Decretul nr. 362/1972⁵. În plan general, Direcția de contraspionaj avea ca obiectiv al activității sale „organizarea și desfășurarea muncii informativ-operative în scopul prevenirii, descoperirii și lichidării acțiunilor de spionaj și trădare îndreptate împotriva R.S. România”.

Pentru rezolvarea unor asemenea sarcini, Direcția de contraspionaj putea avea, în statul de organizare, ofițeri care să lucreze acoperit în anumite instituții, precum și ofițeri detașați pentru anumite perioade.

În baza regulamentului de funcționare, a ordinelor și actelor interne, atribuțiile direcției țineau de organizarea activității de prevenire,

4 *Ibidem*, ff. 34-35.

5 Vezi Decretul nr. 362 pentru modificarea Decretului nr. 130/1972, privind înființarea, organizarea și funcționarea Ministerului de Interne devenit Legea nr. 38/1972 – în „Buletinul Oficial al RSR”, partea I, nr. 94, 27 iunie 1973; Decretul nr. 130/1972, privind înființarea, organizarea și funcționarea Ministerului de Interne, republicat, în „Buletinul Oficial al RSR”, partea I, nr. 113, 26 iulie 1973.

1 ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 92, vol. 12, ff. 31-38.

2 *Ibidem*, f. 32

3 *Ibidem*, ff. 33-34.

descoperire și lichidare a acțiunilor de spionaj întreprinse – pe teritoriul României – de cadrele serviciilor de informații străine aflate în țară sub diverse acoperiri: diplomați, comercianți, ziaristi, turiști, lectori, studenți, cercetători, doctoranzi, marinari, rezidenți, imigranți, repatriați, precum și a activităților de trădare desfășurate de cetățeni români sau persoane fără cetățenie aflate în România; urmărirea aplicarea Legii 23/1971, H.C.M. 19 și 18/1972 privind apărarea secretului de stat și stabilirea de relații cu cetățenii străini; lua măsuri, direct sau în cooperare cu alte unități ale Ministerului de Interne, și în alte organizații socialiste de importanță deosebită vizate de serviciile de spionaj, pentru apărarea secretelor, prevenirea scurgerii de informații și contracararea acțiunilor serviciilor de spionaj asupra persoanelor deținătoare de secrete de stat; realiza acțiuni de pătrundere în serviciile de spionaj, în scopul cunoașterii planurilor acestora, prin studierea și recrutarea de cadre și agenți veniți în țară sub diverse acoperiri (diplomați, comercianți, ziaristi și alte categorii); prelua sub control activitatea cadrelor și agenților serviciilor de spionaj străine care acționau pe teritoriul statului român și desfășura acțiuni de dezinformare și jocuri operative în scopul apărării secretelor de stat și inducerii în eroare a adversarului; analiza și sintetiza informațiile obținute pe linii de muncă și probleme, în scopul formulării unor concluzii privind direcțiile de activitate, metodele, mijloacele și procedeele folosite în munca de contraspionaj și generalizarea experienței pozitive; sprijinea activitatea catedrei de contraspionaj a școlilor militare din sistemul de învățământ al MI, prin participarea la elaborarea programelor de învățământ, punerea la dispoziție a unor date rezultate din munca informativ-operativă, expuneri efectuate de cadrele cu funcții de conducere din direcție și alte activități necesare unei instruirii corespunzătoare a cursanților pe acest profil⁶.

Direcția a III-a era constituită din 14 servicii, Biroul înzestrare și financiar, Secretariatul și cabinetul medical.

Serviciile 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11 și 12 organizau și desfășurau pe spații geografice (S.U.A., R.F. Germania și Austria, Franța și Italia, Grecia și Turcia, Israel, Anglia, alte țări din Europa, America Latină, Asia și Africa) activitatea de prevenire, cunoaștere, descoperire și lichidare a acțiunilor de spionaj întreprinse – pe teritoriul României – de către agenții serviciilor de informații trimiși în țară sub diverse acoperiri, dar și asupra cetățenilor români suspecti de activitate informativă în favoarea serviciilor de spionaj.

Serviciile 7, 8 și 10 organizau munca informativ-operativă în obiectivele ce le erau date în competență, în scopul prevenirii, descoperirii și curmării acțiunilor de spionaj, asigurând, în esență, apărarea secretului de stat și prevenirea scurgerii de informații.

Serviciul 9 asigura unitatea cu mijloace tehnico-operative mobile și containerizate, în scopul rezolvării acțiunilor de contraspionaj; participa, împreună cu ofițerii din compartimentele informative, la executarea și exploatarea lucrărilor de tehnică operativă din unitate și făcea propuneri pentru înzestrarea unității cu noi aparate adecvate.

Serviciile 13 și 14, Biroul servicii, înzestrare și financiar, Secretariatul, Evidența operativă și Cabinetul medical desfășurau, în ordine, activitate de analiză și sinteză a informațiilor de contraspionaj, control și îndrumare în centrală și teritoriu, selecționare, verificare și cunoaștere a cadrelor, învățământ de specialitate și militar, organizare-mobilizare, asigurare materială și financiară, manipularea documentelor, evidența operativă și asistență medicală a efectivelor unității.

Direcția a III-a asigura întreaga logistică și pentru Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă pe linia activității de cadre, nevoilor materiale, financiare, precum și asistența medicală prin cabinetul unității⁷.

Obiectivele deservite de Direcția a III-a

Ministerul Afacerilor Externe cu:

Oficiul de deservire a Corpului Diplomatic

Clubul Diplomatic

Policlinica Corpului Diplomatic

Secretariatul General al Consiliului de Miniștri

Institutul Central de Conducere și Informatică

Secția externă AGERPRES.

Filialele din România ale:

O.N.U.

U.N.E.S.C.O.

Centrul pentru demografie al O.N.U.

P.N.U.D.

Centrul de Studii Sud-Est Europene

Institutul Român pentru Relații Culturale cu Străinătatea

Asociația de Drept și Relații Internaționale

Ministerul Turismului cu:

O.N.T. „Carpați”

Centrul de Calcul al Ministerului Turismului

Centrul de studii

Centrul de perfecționare a cadrelor

Agenția „Publiturism”

Editura pentru turism

Automobil Clubul Român

Întreprinderea Turistică de Transporturi Auto

Întreprinderea de agrement și prestații turistice

Hotel „Intercontinental”

Hotel „Athenee Palace”

Hotel „Ambasador”

Hotel „Lido”

Hotel „Nord”

Hotel „Dorobanți”

Hotel „Parc”

Hanul lui Manuc⁸

Având în vedere atribuțiile menționate, atât la nivel general cât și la nivelul diverselor compartimente, Direcția de contraspionaj era socotită ca fiind esențială în apărarea stabilității regimului politic de orice influență sau amestec direct al unor factori externi. Chiar dacă activitatea acesteia se desfășura doar în interiorul țării, obiectivele vizate erau în directă sau în strânsă legătură cu exteriorul. De aceea, alături de CIE, Direcția de contraspionaj deținea un rol cheie în relațiile externe ale României, indiferent de natura lor. De aici și contribuția importantă din partea a doua a anului 1989, când ofițerii de contrainformații au sesizat și informat conducerea Securității cu privire la intențiile, planurile și acțiunile din exteriorul și interiorul țării în vederea destabilizării regimului condus de Nicolae Ceaușescu.

La conducerea direcției în perioada de referință s-au aflat, în ordine, trei generali-maiori, figuri importante ale Securității: Aristotel Stamatoiu (din 1984 acesta a preluat conducerea CIE), Ștefan Alexie și Aurelian Mortoiu⁹. Adjuncții șefului Direcției a III-a au fost generali-maiori Dumitru Gherguț, colonel Ștefan Alexandru, colonel Vergiliu Ionescu, locotenent-colonel Emil Rădulescu și deja celebrul locotenent-colonel Filip Theodorescu.

Centrul de Informații Externe

Această structură a Securității care se ocupa de activitatea informativă în afara țării era autorizată să realizeze unul din obiectivele de maxim interes pentru regim - acela de a supraveghea și controla activitatea figurilor importante ale exilului românesc, dar și a diplomaților, comercianților, ziaristilor, turiștilor, lectorilor, studenților, cercetătorilor, doctoranzilor străini interesați de România.

Structura organizatorică a spionajului românesc, după reorganizarea din toamna anului 1978 (consecință a defecțiunii generalului Ion Mihai Pacepa) și până în decembrie 1989, a rămas în linii mari aceeași, fiind însă mult diferită de cea a Departamentului de Informații Externe.

În cadrul CIE, schema organizatorică din vechea DIE, cu împărțirea pe divizii, direcții și compartimente, a fost complet schimbată. Având în vedere că misiunile au rămas aceleași, atribuțiile noilor structuri erau însă apropiate celor din perioada de dinaintea defecției generalului Ion Mihai Pacepa. Astfel întregul ansamblu al spionajului românesc era format din mai multe unități, grupate în secții și sectoare independente, având următoarea configurație: Secția I „Europa”, Secția a II-a „America de Nord și America de Sud”, Secția a III-a „Africa și Asia”, Secția a IV-a „Emigrație”, Secția a V-a „Consulară, curieri diplomatici, pază”, Secția a VI-a „Cadre și învățământ”, Sectorul 1 independent „Exploatarea informațiilor și T.S.”, Sectorul 2 independent „Asigurare materială și financiară”, Sectorul 3 independent „Tehnică operativă”, Sectorul 4 independent „Evidență operativă”¹⁰.

În cadrul acestor secții și sectoare funcționau unitățile conspirate: UM 0195 (Contrainformații CIE avea în obiectiv controlul ambasadelor române din străinătate și monitorizarea emigranților români), UM 0110 (Contrainformații CIE în țările socialiste), UM 0525 (Cifru), UM 0107 (ICE Dunărea), UM 0107/AVS (Aport Valutar Secret), UM 0544/R

8 *Ibidem*, f. 24.

9 Gabriel Catalan, Mircea Stănescu, *Scurtă istorie a Securității*, în „Sfera Politicii”, nr. 109/2004, pp. 42-43.

10 Florian Banu, *Înființarea Departamentului de Informații Externe – de la memorialistică la document*, în „Caietele CNSAS”, nr. 1(5)/2010, p. 117.

6 ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 92, vol. 13, ff. 17-18.

7 *Ibidem*, f. 19.

(lichidări; condusă de lt. col. Sergiu Nica), **UM 0225 (emigrația română, emigrația minorităților, iredentism, Radio „Europa Liberă”, culte/secte, propagandă externă, legionari, partide burgheze prin exponenții aflați în străinătate)**, UM 0101 (ofițeri ilegali pentru Europa), UM 0102 (ofițeri ilegali pentru America), UM 0103 (ofițeri ilegali pentru emigrație, minorități culte, contrașpionaj, echipamente tehnico-științifice, șef – lt. col. Sârbu Ion), aceste ultime trei unități erau succesoarele Brigăzii „U” din fosta DGIE. Pe lângă cele enumerate deja erau și unitățile operative: UM 0199 (unitatea operativă de spionaj pentru Europa), UM 0201 (unitatea de spionaj pe spațiul geografic al Americii de Nord și de Sud), UM 0208 (unitatea de spionaj pe spațiul geografic al Orientului Mijlociu), UM 0282 (unitatea de analiză și sinteză care pregătea buletinele informative și rapoartele speciale scrise de mână pentru „conducerea superioară”), UM 0297 (unitate de logistică)¹¹.

În anii '80, în fruntea CIE s-au aflat Nicolae Pleșiță (01 sept. 1980 – 1 dec. 1984) și Aristotel Stamatoiu (30 nov. 1984-6 ian. 1990).

Directoratul lui Nicolae Pleșiță corespunde unei perioade pline de „căderi” și dezertări, nefaste spionajului românesc. Acest lucru a fost dus pe seama incompetenței lui Nicolae Pleșiță în materie de spionaj, dar și pe stilul de conducere al acestuia, bazat pe „cultivarea șefului”, adică a lui Nicolae Ceaușescu. Aici exista o deplină continuitate, fosta conducere a DIE având contribuții notabile în acest sens. Necunoscător al vreunei limbi străine (handicap major în domeniu) și adeptul unor metode violente de lucru ce aminteau în unele locuri de cele folosite de capii Securității din anii '50, Nicolae Pleșiță a deteriorat în bună măsură imaginea externă nu numai a instituției pe care o conducea, ci și pe cea a regimului de la București.

Sub coordonarea lui Aristotel Stamatoiu, activitatea spionajului românesc din a doua parte a anilor '80 a fost tot mai mult influențată de conceptul potrivit căruia ofițerul de securitate era un „activist într-un domeniu special” (în accepțiunea conducătorului suprem), iar în pregătirea ofițerului de informații, componentele politico-ideologice și militare dobândeau o pondere tot mai mare. De aici și starea de spirit tot mai necorespunzătoare a cadrelor, existând nemulțumiri majore legate de lipsa totală a avansărilor în grad (așa cum se obișnuia în fiecare an la 23 august). Imixtiunea instructorilor politici atât în actul de comandă, cât și în activitatea profesională, precum și încercările de influențare a comandanților în privința recompensării cadrelor au inflamat nemulțumirile din rândul angajaților CIE¹².

Operațiunile CIE nu s-au rezumat doar la funcțiile de informare și analiză, ci au cuprins și o serie de acțiuni de poliție politică îndreptate asupra comunităților române din Vest. Un accent semnificativ a fost pus pe propaganda în Occident (cultul personalității, publicarea lucrărilor cuplului prezidențial)¹³. În contextul degradării situației interne a țării, CIE a fost implicat, ca și în perioada lui Pleșiță, într-o serie de acțiuni cu caracter represiv împotriva unor intelectuali din exil, ceea ce a compromis și mai mult regimul comunist, accentuând izolarea țării în plan extern.

În ceea ce privește **modul de acțiune al Securității**, trebuie precizat faptul că în anii '70 - '80 acesta diferă de perioada anterioară (1948-1970).

În anii '50 și până la finele anilor '60, scrierea sau publicarea unor creații literar-artistice ostile regimului erau excluse din capul locului, fiind pedepsite de către Justiția democrat-populară. În acea perioadă, rolul Securității era acela de a afla intenția unor oameni de cultură cu diverse orientări politice în trecut (legionari, cuziști, țărăniști, liberali, masoni) de a scrie lucrări cu caracter anticomunist. Era apoi documentată difuzarea acestor scrieri între apropiați și catalogată drept „propagandă împotriva regimului”. Ca urmare, autorul era trimis în judecată și condamnat la ani grei de închisoare. Pilduitoare în acest sens sunt cazurile lui Dinu Pillat (autorul romanului „Așteptând ceasul de apoi”), condamnat în anul 1959 la 25 de ani muncă silnică și al lui I.D. Sârbu (pentru piesa de teatru „Sovrom Cărbune”), condamnat în 1957 la 7 ani de închisoare.

În ultimele două decade ale comunismului românesc, respectiv între anii 1972 și până în 1989, Securitatea a continuat să culeagă informații referitoare la intenția unor intelectuali de a redacta scrieri

ostile, numai că aceste încercări trebuiau blocate cât mai devreme. Rolul preventiv în activitatea Securității devenise primordial, aceasta și ca urmare a indicațiilor insistente venite din partea lui Nicolae Ceaușescu. Securitatea trebuia să prevină publicarea unor astfel de lucrări sau promovarea lor în mediile culturale, prin canale subterane. **Pentru aceasta, Securitatea a folosit metode proprii, unele mai rafinate, altele destul de brutale: crearea de rețea informativă, filajul, perchezițiile, reținerile, arestările, anchetele informative, interceptarea corespondenței, ascultarea telefoanelor etc. Multe din aceste practici au fost însoțite de violențe, abuzuri și, evident, de încălcări ale drepturilor fundamentale prevăzute și garantate în textele constituționale în vigoare la acel moment.**

Sub aspectul supravegherii informative, cele mai vizate de „cooperativa ochiul și timpanul” erau locurile unde se concepeau, realizau, aveau și difuzau toate creațiile intelectuale ale timpului: cenacluri, secretariate literare, edituri, reviste, ziare, radio și televiziune, comisii de avizare etc. În interiorul acestora, Securitatea a căutat și a reușit, în bună măsură, să-și creeze rețea informativă. Iar aceasta a fost mereu completată de o relație sigură (oficială) cu persoane de la vârful respectivelor instituții.

Securitatea a realizat, chiar în acei ani, un inventar al tentativelor, eșuate sau realizate, ale unor intelectuali de a transmite prin creațiile lor mesaje critice la adresa politicii interne a regimului. După cum își amintea recent unul dintre responsabilii Securității pe problema „Artă-cultură”, Vasile Mălureanu, „mesaje necorespunzătoare au fost semnalate în mai toate genurile literar-artistice, mai puțin în muzică, pe zona de compoziție, nu de text”¹⁴. Conform inventarului Securității **temele principale ale acestor mesaje vizau îndeosebi condiția în societate a intelectualului, libertatea de circulație, gândire și creație**. Dar existau și alte subiecte care deranjau regimul: abuzurile din perioada stalinistă, detenția și regimul penitenciar, colectivizarea, revenirea la cultul personalității, „opacitatea și abrutizarea activistului de partid și a ofițerului de securitate”, distrugerea valorilor culturale, greutatea vieții cotidiene. Incomode erau și subiectele legate de situația românilor din afara granițelor, basarabeni, bucovineni, aromâni. Acestea trebuiau evitate pentru a nu-i supăra pe ruși, sărbi, bulgari sau greci. Într-o atmosferă generală de ateism propagat dinspre mediul politic, existau creații numeroase cu mesaj „mistico-religios”. În fine, Securitatea era foarte atentă și la mesajele „acuzate de antisemitism” sau la cele de tip masonic, acestea din urmă fiind însă destul de rare.

În accepțiunea veteranilor Securității, ceea ce astăzi este intens vehiculat în mediile intelectuale drept „**rezistență prin cultură**” **față de comunism nu a reprezentat, în mod esențial, decât transmiterea prin creația literar-artistică tocmai a unor astfel de mesaje critice la adresa politicii de partid și de stat**. Deși accepta faptul că existau și intelectuali care aveau convingeri anticomuniste, Securitatea a pus întotdeauna atitudinea critică a unuia sau altuia dintre autori pe seama unor nemulțumiri personale sau de grup.

Orice semnalare, provenită de obicei de la informatori, privind „intenția de creare și promovare a unor lucrări de literatură și artă cu mesaje necorespunzătoare ori interpretabile” era verificată și evaluată¹⁵. Acolo unde se confirma, erau informații responsabili pe linie de cultură, la nivel local sau central. Concomitent sau ulterior puteau fi luate asupra autorilor măsuri de atenționare, avertizare, influențare pozitivă, intimidare sau destrămări de jurtaje. Mai rar se ajungea însă la documentarea penală și sesizarea justiției, așa cum se întâmplase în primele două decenii de comunism.

ANEXA (document):

1986 iulie, București. Raport al Direcției I cu privire la modul cum s-a acționat în problema „Artă-Cultură” în perioada 1984-1986, în urma ordinului expres de a se intensifica supravegherea în acest domeniu.

Ministerul de Interne

Departamentul Securității Statului

Strict Secret

Direcția I

Ex. nr.

Nr. 0001603 din ___ iulie 1986

Raport

asupra modului cum s-a acționat pentru executarea prevederilor programului special de măsuri din problema „Artă-Cultură” în perioada 4 iulie 1984-30 iunie 1986

11 Dennis Deletant, *Ceaușescu și Securitatea. Constrângere și dizidență în România anilor 1965-1989*, București, Editura Humanitas, 1998, p. 345.

12 Gheorghe Dragomir, *Recviem pentru spioni*, București, Editura România în Lume, 2008, p. 300.

13 Luminița Banu, *Acțiunea „Lumina” – Centrul de Informații Externe între lobby și cultul personalității*, în „Caietele CNSAS”, nr. 2(6)/ 2010, pp. 131-160.

14 Vasile Mălureanu, *op. cit.*, p. 83.

15 *Ibidem*, p. 87.

Activitatea specifică a ofițerilor din problemă, în perioada la care se referă analiza, a fost orientată prioritar pentru executarea integrală a obiectivelor și sarcinilor din programul special de măsuri, a ordinelor și indicațiilor date cu prilejul ședinței Biroului executiv al Consiliului de conducere al Departamentului Securității Statului din data de 3 iulie 1984.

O importanță deosebită pentru mobilizarea superioară a forțelor existente au avut-o convocările cu ofițerii din problemă, din centrală și teritoriu, organizate în acest interval de timp, prima la 28 iulie 1984, când au fost prelucrate concluziile și hotărârile Biroului executiv al Consiliului de conducere al Departamentului Securității Statului pe marginea informării prezentate la 3 iulie 1984, asupra modului cum s-a acționat pentru realizarea obiectivelor și sarcinilor din programele de măsuri în problemele „artă-cultură”, „presă-radioteleviziune-poligrafie”, „sănătate” și „justiție” și a doua, recent, la 4 iulie 1986, având drept scop pregătirea și instruirea lucrătorilor care acționează în domeniile artei și culturii.

I. Intensificarea preocupărilor și eforturilor pentru aplicarea prevederilor programului special de măsuri, a ordinelor și indicațiilor conducerii Departamentului Securității Statului a condus la obținerea unor rezultate pozitive, după cum urmează:

1. S-a acționat mai intens pentru îmbunătățirea activității de cunoaștere, prin creșterea calitativă și cantitativă a rețelei informative. De la 4 iulie 1984 și până în prezent au fost recrutate ___ surse, realizându-se o creștere a potențialului informativ cu 48,03%. Un număr mai mare de recrutați au făcut Securitatea municipiului București – 148 și securitățile județene Prahova – 24, Direcția I – 19, Timiș – 18, Botoșani – 17, Iași și Vâlcea – câte 14, Galați și Hunedoara – câte 13, Dolj și Sibiu – câte 12.

S-a acordat o atenție deosebită atragerii la colaborare a unor persoane care să dispună de posibilități reale de îndeplinire a unor sarcini de securitate complexe, atât pe lângă elemente din interior cât și din exterior. Din cele 533 surse recrutate în perioada la care se referă analiza, 312 se încadrează la această categorie prin prisma posibilităților de care dispun. Rezultate mai bune în acest sens au obținut Direcția I, Securitatea municipiului București și securitățile județene Timiș, Iași, Mureș, Sibiu, Galați, Vâlcea, Bacău.

Totodată, au fost selecționate și pregătite în mai bună măsură, în conlucrare și cu unitățile speciale, sursele cu posibilități în străinătate. Ca urmare, majoritatea celor 182 surse care s-au deplasat în exterior de la 4 iulie 1984 și până în prezent au furnizat la înapoiere informații utile privind preocupările și intențiile ostile ale unor elemente din emigrație și natura legăturilor lor cu oameni de artă și cultură din țară, unele dintre ele rezolvând și sarcini de influență pozitivă și dezinformare. La acest capitol s-au evidențiat Direcția I, Securitatea municipiului București și securitățile județene Timiș, Cluj, Constanța, Mureș, Iași, Bacău.

2. A sporit volumul de informații obținute, ceea ce a condus la realizarea unei mai bune cunoașteri și stăpâniri a situației operative. Astfel, au fost deschise 156 dosare de urmărire informativă, cuprinse în supravegherea informativă prioritară 208 persoane și întreprinse verificări în alte 106 cazuri, baza de lucru crescând cu ___%. Sporuri mai mari au realizat Securitatea municipiului București, Direcția I și securitățile județene Argeș, Vaslui, Hunedoara, Dâmbovița, Dolj, Galați, Arad, Bacău, Sibiu, Prahova, Cluj, Constanța.

S-au intensificat măsurile informativ-operative pentru clarificarea operativă a suspensiilor privind elementele aflate în baza de lucru, fiind soluționate în această perioadă 133 dosare de urmărire informativă și 39 alte cazuri, iar 165 persoane scoase din evidența dosarului de problemă.

O atenție deosebită a fost acordată cunoașterii poziției actuale a elementelor cu antecedente politice sau penale reacționare (164) care își desfășoară activitatea în sectoarele de artă și cultură.

3. S-au organizat măsuri informativ-operative mai eficiente asupra străinilor care au venit în țara noastră pe linia instituțiilor cultural-artistic, cunoscându-li-se mai bine preocupările și intențiile de natură ostilă. Într-un număr însemnat de cazuri, au fost întreprinse acțiuni de contracarare, dezinformare ori influențare pozitivă, inclusiv în cooperare cu unitățile speciale.

4. Ansamblul acțiunilor întreprinse pentru aplicarea măsurilor ordonate a determinat un spor real pe linia prevenirii și combaterii infracțiunilor ori a altor fapte antisociale de competența organelor de securitate. Astfel, s-au aplicat peste ___ măsuri preventive, între care: 19 destrămări de anturaje, 4 dezbateri publice, 123 avertizări, 439 atenționări, 408 influențări pozitive, 9 finalizări prin măsuri pe linia organelor de miliție, 672 informări la organele de partid, 1.478 semnalări la conducerile Consiliului Culturii și Educației Socialiste,

ale uniunilor de creație și ale altor instituții cultural-artistice. În 769 cazuri s-a acționat pentru prevenirea deplasării în străinătate a unor persoane ce nu prezentau garanția înapoierii în țară și s-au efectuat 2.292 pregătiri contrainformative de grup și individuale cu cei care au călătorit în exterior.

Prin numărul și eficiența măsurilor preventive întreprinse s-au evidențiat Securitatea municipiului București și securitățile județene Cluj, Timiș, Sibiu, Dolj, Iași, Hunedoara, Mureș.

5. S-au accentuat preocupările de realizare a unor studii și analize a fenomenelor operative specifice, pe baza concluziilor cărora au fost stabilite măsuri de perfecționare a activității specifice. Menționăm, cu titlu de exemplu, analizele făcute la nivelul țării privind situația operativă din rândul scriitorilor, artiștilor plastici, precum și din cinematografe, cinecluburi și videoteci, eficiența pregătirii contrainformative a persoanelor care se deplasează în străinătate, ca și pe cele referitoare la unele neajunsuri semnlate în dispozitivul informativ-preventiv din cadrul A.R.I.A. și Teatrul „Fantasio” din Constanța.

Totodată, s-a asigurat o mai bună concentrare, sintetizare și valorificare a informațiilor, fiind promovate la conducerea Departamentului Securității Statului peste 250 informări, unele fiind înaintate conducerii de partid și de stat.

La obținerea rezultatelor pozitive raportate, au contribuit și celelalte profile de muncă ale aparatului de securitate, având responsabilități și posibilități în mediul creatorilor de literatură și artă și al cercurilor ostile din exterior care acționează pentru racolarea ori incitarea lor la acțiuni dușmănoase, cu care s-a conlucrat mai bine, realizându-se un mai amplu și operativ schimb de informații.

II. Analiza situației operative din sectoarele de artă și cultură evidențiază că în perioada analizată problematica de securitatea a fost marcată, în primul rând, de amplificarea acțiunilor dușmănoase și de propagandă anticomunistă ale cercurilor reacționare din străinătate prin care se incită la realizarea unei așa-zise mișcări contestatar-disidente și a altor forme de opoziție.

1. Acțiunile întreprinse în exterior, care vizează îndeosebi creatorii de literatură și artă, au continuat cu intensitate și virulență sporite, în direcția racolării și instigării unor intelectuali la activități dușmănoase. Mai active s-au dovedit a fi în această direcție „Federația internațională a PEN-cluburilor”, cu sediul în Marea Britanie, „Comitetul Intelectualilor pentru o Europă a libertăților”, de la Paris, „Institutul de cercetări asupra științelor, politicii și istoriei țărilor din Europa de sud-est”, cu sediul la München, „Comitetul pentru apărarea monumentelor istorice din România”, de la Paris și „Uniunea scriitorilor vest-germani”.

Postul de radio „Europa liberă” are, în continuare, un rol deosebit de activ în incitarea intelectualilor din țara noastră. De la microfonul acestei oficine, se acționează sistematic în vederea destabilizării climatului din mediile literar-artistice, urmărind să genereze o opoziție deschisă față de politica partidului. În acest scop, au fost susținute îndeaproape acțiunile deosebit de ostile ale lui Dorin Tudoran, a fost popularizată, încurajată și sprijinită atitudinea contestatar-protestatară a scriitorilor Octavian Paler, Dan Deșliu, Mircea Dinescu, Bujor Nedelcovici, a regizorilor Lucian Pintilie, Mircea Daneliuc, Nicolae Opreșcu, urmărindu-se, tot mai insistent instigarea deschisă la acțiuni ostile a oamenilor de cultură din țara noastră.

A devenit tot mai evident faptul că aprecierea valorii artistice a unor creatori din România de către postul de radio „Europa liberă” nu are la bază cătuși de puțin criterii estetice, ci se raportează exclusiv la atitudinea ce o adoptă aceștia față de orientările și linia politică a partidului în domeniul culturii. Această „pârghie” a elogierii sau denigrării este folosită, din ce în ce mai mult, pentru stimularea atitudinii contestatatoare a unor oameni de artă și cultură, îndeosebi tineri, concomitent cu descurajarea celor angajați sau care se angrenează în acțiuni de ripostă sau contrapropagandă.

Pentru incitarea și influențarea negativă, precum și în vederea obținerii de date privind situația unor persoane ori alte aspecte din mediu, care să fie folosite în propaganda tendențioasă la adresa R.S. România, cercurile și elementele ostile din străinătate folosesc pe scară largă metoda contactării unor persoane din aceste domenii pe timpul deplasărilor în exterior, dar și în țară, prin folosirea unor cadre sau agenți ai serviciilor de spionaj aflați sub acoperire diplomatică, precum și a ziariștilor și a altor emisari.

În condițiile venirii în țara noastră, pe linia instituțiilor cultural artistice, a unui număr mare de străini, a crescut procentul celor identificați cu atitudini și preocupări de natură ostilă.

O deosebită relevanță, din punct de vedere operativ, o are faptul că majoritatea persoanelor care au beneficiat de invitații, burse, ajutoare materiale și de altă natură din partea unor asociații

din exterior, întrețin legături cu elemente reacționare din emigrație, cu diplomați, ziariști sau alți străini, sunt elogiați sistematic de postul de radio „Europa liberă”, se situează pe o poziție ostilă politicii partidului și statului nostru, au manifestări necorespunzătoare, adoptă atitudini sau chiar inițiază acțiuni dușmănoase.

2. Ca urmare a influenței nocive din exterior și a unor nemulțumiri personale ori de grup, în prezent ne confruntăm în domeniile artei și culturii cu o situație operativă deosebit de complexă, care în rândul scriitorilor și cineaștilor profesioniști cunoaște accente tensionale fără precedent.

Avem în vedere îndeosebi faptul că unii scriitori și regizori adoptă atitudini așa-zis contestatate cu prilejul activităților organelor colective de conducere ale Uniunii Scriitorilor și Asociației Cineaștilor în componența cărora au fost aleși și creatori care nu corespund din punct de vedere politic.

De asemenea, este în creștere numărul persoanelor din aceste domenii care, supradimensionând unele nemulțumiri pentru rezolvarea problemelor de ordin personal (publicarea unor cărți, avizarea de filme, obținerea aprobării de plecare temporară sau definitivă în străinătate etc.) amenință, în scop de șantaj, cu săvârșirea unor acțiuni de protest public. În perioada analizată, au procedat în acest mod 60 de persoane, din municipiul București și județele Cluj, Timiș, Dolj, Brașov, Maramureș, Hunedoara, Mureș ș.a., cele mai multe făcând cunoscute în mediu sau chiar în exterior acțiunile preconizate.

În același timp, se semnalează tendința unor elemente de a se stimula reciproc, de a-și acorda sprijin material și moral, de a-și coordona activitățile protestatate ori de opoziție față de politica culturală a partidului.

Totodată, a devenit și mai evidentă predispoziția unor scriitori și cineaști de a se antrena în manifestări de solidaritate

activă față de elementele contestatate din rândul lor cu ocazia luării unor măsuri cu caracter administrativ asupra acestora.

Concomitent, a sporit numărul creatorilor de literatură și artă care manifestă o opoziție „pasivă” față de politica culturală a partidului, respectiv evită să abordeze în lucrările lor efortul creator al poporului nostru pentru edificarea socialismului și comunismului, să creeze eroi pozitivi, modele semnificative ale omului nou, să omagieze anumite evenimente.

Ne confruntăm, în continuare, cu o preocupare obstinată a unor creatori de a realiza lucrări literar-artistice interpretabile din punct de vedere ideologic, în scopul publicării în țară sau în străinătate, ori al difuzării lor în cercuri restrânse de relații. În perioada analizată, au fost cunoscute și prevenite preocupările de acest gen a circa ___ persoane.

Pentru completarea imaginii situației operative din problemă mai menționăm că în baza de lucru – formată din 268 dosare de urmărire informativă, 707 elemente supravegheate informativ prioritar și 189 alte cazuri – sunt cuprinse 460 persoane care audiază emisiunile tendențioase ale posturilor de radio reacționare și, pe acest fond, au manifestări necorespunzătoare la adresa politicii partidului și statului nostru; 325 întrețin relații suspecte cu elemente ostile din emigrație, diplomați și alți străini; 164 cunoscute cu manifestări naționalist-iredentiste; 129 cu intenții de rămânere ilegală în străinătate; 76 cu preocupări de a redacta lucrări literar artistice cu conținut neavenit; 30 cu intenții de a săvârși acțiuni protestatate pentru rezolvarea unor nemulțumiri personale.

III. Cu toate rezultatele obținute, în activitatea de cunoaștere, prevenire și neutralizare a acțiunilor și preocupărilor ostile ale cercurilor și elementelor reacționare din exterior, precum și ale persoanelor aflate în atenție din sectoarele de artă și cultură, continuă să persiste încă neajunsuri.

1. Astfel, la mai multe securități județene, între care Argeș, Bihor, Bistrița-Năsăud, Călărași, Cluj, Dolj, Gorj, Iași, Mureș, Prahova, Suceava, Vrancea și la Securitatea municipiului București, situația operativă este insuficient controlată și stăpânită, îndeosebi în rândul creatorilor profesioniști și veleitarilor, precum și în studiourile cinematografice, edituri și reviste.

Nu se realizează un control informativ eficient asupra rudelor și legăturilor apropiate ale elementelor reacționare din emigrație a persoanelor elogiate sistematic în emisiunile postului de radio „Europa liberă”, care au primit burse și ajutoare materiale acordate de diverse organizații din exterior, efectuează călătorii frecvente sau pe perioade îndelungate în străinătate, ori sunt cu regularitate în anturajul unor diplomați sau alți străini. Ca urmare, unele persoane din aceste categorii, sunt racolate ori cad sub influența nocivă a unor cercuri sau elemente din exterior, fiind antrenate în activități negative ce prejudiciază interesele R.S. România, ajung în străinătate date și informații privind aspecte concrete din domeniile respective, care sunt exploatare în propaganda ostilă țării noastre.

Continuă să se manifeste neajunsuri și în ce privește controlul informativ al străinilor veniți în țara noastră pe linia instituțiilor din răspundere, măsurile întreprinse limitându-se, în general, la comportarea și activitatea acestora pe timpul și în cadrul obiectivelor vizitate.

Direcția I, securitățile județene și a municipiului București nu au manifestat o preocupare sistematică pentru a exploata mai eficient, pe linia acestor probleme, posibilitățile surselor din legătura altor profile de muncă.

2. Deși rețeaua informativă a cunoscut o creștere numerică însemnată, această nu corespunde încă nevoilor actuale, atât din punct de vedere cantitativ, dar și al structurii, amplasării și posibilităților de informare. Astfel, pentru cei circa 1.000 scriitori profesioniști, 16 edituri și 8 reviste literare existente pe raza Capitalei, Securitatea municipiului București are pe linia problemei doar 33 surse din rândul membrilor Uniunii Scriitorilor, restul rețelei fiind compusă din personal tehnico-funcțional și persoane cu preocupări literare.

Minusuri pe această linie se întâlnesc și la securitățile județene Bacău, Botoșani, Mehedinți, Olt, Sibiu, Timiș, Tulcea, Vrancea ș.a.

3. La mai multe securități județene, între care Alba, Bacău, Brăila, Bistrița, Călărași, Giurgiu, Gorj, Olt, Satu Mare, Sălaj, Teleorman, Vaslui, Vâlcea și Vrancea, baza de lucru nu este în concordanță cu problematica din domeniile date în competență, numărul persoanelor cuprinse în preocupări fiind redus.

În activitatea de urmărire informativă, în unele cazuri, continuă să se acționeze cu măsuri simple, de așteptare, ceea ce determină tergiversarea clarificării și soluționării lor.

4. În rândul scriitorilor și cineaștilor, îndeosebi din Capitală, au apărut „cazuri problemă”, fapt ce demonstrează că nu se previzionează corespunzător evoluția atitudinii ostile a unor elemente și nu se iau măsurile cele mai adecvate de prevenire și neutralizare.

Deși a sporit volumul informațiilor obținute despre elemente ostile din emigrație, nu s-a asigurat valorificarea deplină a acestora, prin inițierea, împreună cu UM 0544, a unor acțiuni mai sistematice și ferme de influențare, compromitere, izolare și descurajare a acestora.

Materialele publicate în presa internă cu caracter demascator la adresa postului de radio „Europa liberă” și de combatere a fenomenului emigraționist, reprezintă foarte puțin față de posibilități și necesități, pe planul antrenării unor oameni de cultură în acțiuni de acest gen. Securitatea municipiului București, securitățile județene Cluj, Iași, Bihor, Arad, Timiș, Brașov și altele nu se angajează cu toată răspunderea în această direcție, deși dispun de posibilități.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. Vlad Codrea,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

Serghei Coloșenco, Bârlad

Laurențiu Ursachi, Bârlad

Laurențiu Chiriac, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
 Tipar: SC Irimpeș SRL Bârlad

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

5. Înregistrarea, în continuare a unui număr însemnat de rămăneri ilegale în străinătate, demonstrează că măsurile de verificare întreprinse nu au temeinicia și profunzimea necesare stabilirii persoanelor cu asemenea intenții, mai ales la Securitatea municipiului București și securitățile județene Constanța, Brașov, Cluj, Timiș, Mureș, Arad, Maramureș, Prahova, Bacău.

De asemenea, nu se acordă atenția necesară pregătirii conținutului adecvat a celor care urmează să se deplaseze în exterior, îndeosebi în țări cu concentrări ale emigrației reacționare, pentru protejarea lor în mai bună măsură de acțiunile nocive ale cercurilor și elementelor ostile.

Pentru nerealizarea întocmai și la nivelul cerințelor a tuturor prevederilor programului special de măsuri, o răspundere însemnată revine colectivului „artă-cultură” din Direcția I care, în calitate de coordonator al problemei, nu a exercitat un rol mai activ în organizarea și urmărirea modului de realizare în întregime a obiectivelor și sarcinilor stabilite.

IV. Având în vedere cele de mai sus, **pentru ridicarea calității și eficienței activității specifice în rândul oamenilor de artă și cultură la nivelul cerințelor situației operative și al exigențelor programului special de măsuri din problemă, al ordinelor și indicațiilor date de conducerea departamentului, ofițerii cu responsabilități în aceste sectoare vor acționa prioritar, în următoarele direcții:**

1. Continuarea procesului de creare a noi surse, pentru asigurarea acoperirii informative a tuturor obiectivelor, locurilor și mediilor în raport cu dinamica bazei de lucru și evoluția situației operative, concomitent cu perfecționarea activității cu rețeaua informativă existentă. Se va pune accent pe crearea de surse informative cu reale posibilități de penetrare în clandestinitatea activității persoanelor urmărite și anticiparea acțiunilor ostile puse la cale de elemente autohtone și din exterior.

Atenție deosebită se va acorda introducerii în rețea a unor personalități de marcă ale vieții literar-artistice, cu multiple posibilități de informare și influență, loiale, pe care să ne bizuim pe deplin.

Totodată, întregul potențial informativ va fi reinstruit și dirijat în spiritul concluziilor desprinse, a ordinelor și indicațiilor date cu prilejul recentei convocări de pregătire și instruire.

2. Reanalizarea tuturor informațiilor existente și punerea în lucru a celor privind legături cu elemente ostile din emigrație, relații de natură suspectă cu diplomați și alți străini, persoanele elogiaste sistematic în emisiunile posturilor de radio reacționare, care au beneficiat de invitații, burse sau ajutoare materiale din partea unor asociații anticomuniste din exterior.

3. Sporirea gradului de profesionalitate în lucrarea cazurilor aflate în atenție prin folosirea cu mai multă eficiență a tuturor mijloacelor muncii de securitate.

4. Asigurarea unui mai pronunțat caracter preventiv întregii activități specifice și, în context, intensificarea măsurilor de protecție a creatorilor de literatură și artă. Activitatea preventivă va fi axată cu prioritate pe contracararea și neutralizarea acțiunilor tot mai virulente ale serviciilor de spionaj, organizațiilor și grupurilor reacționare, de incitare a persoanelor din aceste domenii la manifestări ostile și activități așa-zis protestatare.

Se va acționa ferm pentru creșterea eficienței muncii de prevenire a rămănerilor ilegale în străinătate, sens în care trebuie să se asigure executarea exigentă a ordinelor și orientărilor de muncă stabilite, creșterea substanțială a calității măsurilor de verificare și a răspunderii în aprecierea acestora și acordarea avizelor.

În alegerea mijloacelor de intervenție preventivă trebuie să se asigure, în toate situațiile, maximum de orientare și discernământ, pentru a nu se da, în nici un mod, prilej de creare a unor false probleme, de exagerări, care să prolifereze și să fie preluate în exterior în scopuri ostile.

Trebuie să se acționeze mai sistematic pentru folosirea unor personalități marcante ale vieții cultural-artistice, binecunoscute în țară și pe plan extern, în direcția realizării de penetrări informative, acțiuni de influență pozitivă și de promovare a intereselor țării noastre peste hotare, de demascare, compromitere și discreditare a elementelor virulente din emigrație.

5. În prevenirea și combaterea unor fapte și fenomene negative ce privesc securitatea statului, se va conlucra mai eficient cu conducerea Consiliului Culturii și Educației Socialiste, ale uniunilor de creație, ale altor instituții cultural-artistice, atât pe cazuri concrete, cât și la efectuarea în comun de acțiuni de prevenție generală.

6. Realizarea integrală a prevederilor programului special de măsuri din problemă și a măsurilor stabilite cu prilejul studiilor și analizelor realizate în ultimii 3 ani și difuzate în teritoriu.

Coordonatorul problemei,
Maior Mălureanu Vasile

De acord,
Șeful Serviciului
Căpitan Florea Lucian

ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 120, vol. 7, ff. 108-113

Teona SCOPOS

RUGĂ CU IUBIRE

Pământului ce-l calc ,dă-i DOAMNE sănătate ,
Iar Universul tot să aibă armonie –
Celor plecați să dai odihnă în vecie ,
Iar celor vii ,ușoară le fie crucea-n spate .

Ajută-ne să fim cu gândul înțelept
Și sufletul să aibă credință și simțire –
Să ne-ndreptăm spre Tine cu drag și cu iubire .
Nu copleșiți de frică să ținem drumul drept .

Vreau fruntea către Tine să o ridid senin –
Nu vreau să-mi fie frică de cel mai drag Părinte –
Și eu și semeni toți , cu suflet și cu minte ,
Să-ți prețuim povața și darul cel divin .

Învăță-ne-nțeleșul la legile nescrise -
Să prețuim ce Tu ai modelat sub cer –
Să știm vedea mai sus de orișice mister ,
Să cântărim realul ,să înțelegem vise .

Nu frica ,ci iubirea de Tine să ne fie
Prea sfântă legătură -om bun și DUMNEZEU -
Ajută ce-ai creat să dăinuie mereu ,
Și să ne fii Părinte în viață și-n vecie .

IAȚĂ FURATĂ

Fug ,fug mereu în propria-mi viață -
N-am vreme să simt un dram de odihnă -
Mi-i dor de normal ,de pace ,de tihnă ,
Dar timpul mă fură și-mi râde în față .

Vreau timp să privesc , cuminte ,în mine –
Vreau timp sănătos să pot să gândesc –
Vreau timp să percep că însămi trăiesc ,
Vreau timp să discern ce-i rău și ce-i bine .

Dar fug și iar fug , de alții împinsă -
Abia de zăresc ce drum e al meu -
Și urc și cobor , mi-i greu , tot mai greu –
Mă simt obosită , bătrână , învinsă .

În urmă ... puțin ,în față ,nu știu ...
Am ars , dar nu văd nici scrumul din mine –
Mi-i dor de odihnă și-o umbră de bine ,
Dar fug prin destinul străin și pustiu .

Simt timpul cum fură și-mi râde în față –
Mi-i dor de normal ,de pace ,de tihnă –
N-am vreme să simt un dram de odihnă –
Și fug ,fug mereu în propria-mi viață .

PREZENTUL MEU

Îmi amorțește dorul și visurile pier –
Pustiul ,printre oameni ,își adâncește hăul –
Parșiv ne copleșește și ne conduce răul ,
Ni-i viața tot mai grea și traiul greu sub cer .

Abia îmi amintesc când am zâmbit cu drag
Și nici nu-mi este dor de multă veselie –
Mi-i sufletul bătrân în strâmtă colivie ,
Și nu aștept nimic să mă surprindă-n prag .

Mai văd documentare cu flori ,cu munți ,cu stânci –
Așa-mi hrănesc prezentul și setea de normal –
Destinul meu e zbucium în ape fără mal ,
Norocul e strivit sub rânile adânci .

Simt viața tot mai grea și traiul greu sub cer –
Parșiv ne copleșește și ne conduce răul –
Pustiul ,printre oameni ,își adâncește hăul -
Imi amorțește dorul și visurile pier .